

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

B_ΘΕ 4.2 Μύθος

Εφαρμόζοντας:

«**Τροχιά της μάθησης**» με γενικό θέμα: Μύθος = Λόγος (σχέση ταυτότητας)

1. **μύθος** [Από το *The Online Liddell-Scott-Jones Greek-English Lexicon*]

μῦθος, ὁ, *word, speech*, freq. in Hom. and other Poets, in sg. and pl., ἔπος καὶ μῦθος Od.11.561; opp. ἔργον, μύθων τε ῥητῆρ' ἔμμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων II.9.443, cf. 19.242; esp. mere word, μύθοισιν, opp. ἔγχεϊ, 18.252; ἔργω κούκετι μύθω A.Pr.1080 (anap.), etc.

Πηγή: <http://stephanus.tlg.uci.edu/ljsj/#eid=71303&context=ljsj&action=from-search> (14.9.2016)

1. «Μύθος και μυθολογία»

Ο όρος μύθος δηλώνει γενικά μία αφήγηση, της οποίας συνήθως η προέλευση είναι άγνωστη και, τουλάχιστον κατά ένα μέρος της, αποτελεί τμήμα ευρύτερης παράδοσης, η οποία με τρόπο σχηματικό συνδέει πραγματικά γεγονότα ή πλάσματα της φαντασίας ή ταυτόχρονα και τα δύο προκειμένου να ερμηνεύσει κάποια πρακτική, κάποια πίστη ή κάποιον θεσμό, ή φυσικό φαινόμενο, και η οποία συνδέεται ιδιαίτερα με την θρησκεία. [...]

Οι μύθοι παρουσιάζονται με την μορφή εκτενών ως επί το πλείστον αφηγήσεων, που εκθέτουν συνήθως με πληρότητα ... παραδόσεις σχετικές με θεούς και υπεράνθρωπα όντα που εμπλέκονται σε εκπληκτικά γεγονότα ή περιστάσεις σε έναν χρόνο που είναι απροσδιόριστος και ο οποίος πρέπει να κατανοηθεί μόνο ως επέκεινα ευρισκόμενος της κοινής ανθρώπινης εμπειρίας. Όπως συμβαίνει με κάθε θρησκευτικό συμβολισμό, δεν υπάρχει καμιά προσπάθεια απόδειξης του «δυνατού» των μυθικών αφηγήσεων ή απόδοσης σ' αυτούς αληθοφάνειας. Κάθε μύθος αυτοπαρουσιάζεται ως έγκυρη, πραγματική περιγραφή, ανεξάρτητα του κατά πόσον τα αφηγούμενα γεγονότα συμφωνούν με την κοινή εμπειρία. [...]

Φύση, λειτουργίες και τύποι του μύθου

Μύθοι υπήρξαν σε κάθε κοινωνία και φαίνεται να αποτελούν βασικό συστατικό στοιχείο του ανθρώπινου πολιτισμού. [...] Είναι, ωστόσο, ξεκάθαρο ότι στα γενικά τους χαρακτηριστικά και στις λεπτομέρειές τους οι μύθοι ενός λαού ανακλούν, εκφράζουν και διερευνούν την αυτό-απεικόνιση του λαού. Η μελέτη των μύθων έχει κατά συνέπεια θεμελιώδη σημασία για την κατανόηση τόσο των μεμονωμένων κοινωνιών όσο και του ανθρώπινου πολιτισμού ως συνόλου.

-, «μύθος και μυθολογία» στην Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος, Λαρούς, Μπριτάνικα, τ. 24^{ος}. Αθήνα: Πάπυρος, 1996.

2. Λόγος και μύθος

Η λογική δομή, τόσο στο καθολικό όσο και στο επιμέρους, είναι φτωχή κι ανήμπορη να εκφράσει το υπαρξιακό βάθος της ζωής και τη μεταφυσική διάσταση του σύμπαντος, ως σημασιολόγηση και νοηματοδότηση τούτου. Έτσι στην αρχαία

Ελλάδα το ζευγάρι θεωρία και πράξη στηρίχτηκε λειτουργικά, ..., στο ζευγάρι λόγος και μύθος.

Ματσούκας, Ν. (1988). *Ιστορία της φιλοσοφίας*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, σ. 59.

3. Μύθος - Χριστιανισμός - Πατερική Θεολογία

Η προσφορά του Αρχαιοελληνικού μύθου

[...] στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό υπήρξε συνύφανση λόγου και μύθου που αποτελούσε κεντρική δημιουργική δύναμη στον ελληνικό στοχασμό. Ο στοχασμός αυτός, αν και βρισκόταν στην περιοχή του λόγου, μπορούσε με άνεση να επεξεργάζεται μυθικές εικόνες και παραστάσεις. Λόγος και μύθος πάντοτε είχαν έναν αδιόρατο οργανικό δεσμό στις λειτουργίες του στοχασμού.

Ο μύθος όχι μόνο δεν αντιτίθεται στο λόγο αλλά αποτελεί και πηγή εξέλιξης. Για **παράδειγμα** ο μύθος για τη γένεση του κόσμου και των θεών παρέχει την εικόνα μιας ανελέητης μάχης ανάμεσα στις θεότητες που πρωτοστατούν. Επειδή οι θεότητες αυτές σχεδόν ταυτίζονται με τα φυσικά στοιχεία, αυτός που ακούει και αποδέχεται το μύθο σχηματίζει αμέσως την παράσταση ενός κόσμου δυναμικού σε διαρκή ζύμωση και πάλη. Πιθανόν καμιά άλλη γλώσσα δεν θα μπορούσε να πει τόσο πειστικά και αποτελεσματικά ότι ο κόσμος βρίσκεται σε μια αδιάκοπη ροή μέσα από εκρήξεις και συγκρούσεις στοιχείων και καταστάσεων. Έτσι ο φιλόσοφος είχε ήδη το γόνιμο έδαφος, για να προχωρήσει στην αντίστοιχη σύλληψη με λογικές έννοιες, με τον μύθο όχι μόνο να αποτελεί προστάδιο μιας εξέλιξης, αλλά και βασική προϋπόθεση, ώστε να κινηθεί ο λόγος κατά μια ορισμένη και σωστή κατεύθυνση.

Η Δυτική σκέψη

Στον ευρωπαϊκό πολιτισμό της Δύσης, αυτή η οργανική συνύφανση είτε εξαφανίζεται είτε επιβιώνει υποτονικά στο περιθώριο. Ο λόγος αυτονομείται και παραμερίζει ως εχθρικές τις μυθικές εικόνες και έτσι ο ελληνικός πολιτισμός μένει ουσιαστικά ανεπανάληπτος, δίνοντας μόνο επιμέρους στοιχεία στη διαμόρφωση του δυτικού πολιτισμού, χωρίς να τον καθορίζει ολοκληρωτικά. Αν και είναι περισσότερο έκδηλη η χριστιανική επίδραση στη διαμόρφωση του δυτικού πολιτισμού, εντούτοις ο πολιτισμός της Δύσης έφτασε σε μια νέα σύνθεση, όπου επικρατεί το αντιμυθικό στοιχείο με την επικράτηση της τεχνολογίας, η δομή της οποίας δεσπάζει κυριαρχικά στη σύνθεση του πολιτισμού όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά και σε οικουμενική κλίμακα.

Χριστιανική απομύθευση

Η πολιορκία της χριστιανικής σκέψης μέσα στο πλαίσιο του δυτικού πολιτισμού γίνεται με το ερώτημα αν θα έπρεπε με την είσοδό της ανθρωπότητας σε μία άλλη φάση πολιτισμού, να επιδιώκεται η απομύθευση. Εξαρχής όμως, πρέπει να τεθεί το ερώτημα, αν είναι δυνατή η μετάδοση και η έκφραση με οποιαδήποτε γνωσιολογικά μέσα, μιας μεταφυσικής αλήθειας χωρίς τη μυθική εικόνα, χωρίς τον μύθο και τη συμβολική και ερμηνευτική γλώσσα του. Ο Χριστιανισμός, μολονότι κατευθύνεται εξαρχής από το περιεχόμενο της θείας αποκάλυψης, διατηρεί όλα τα

πολιτιστικά στοιχεία. Έτσι, κάτω από ένα διαφορετικό πρίσμα, διατηρεί τη συνύφανση λόγου και μύθου, την οποία όμως ανανεώνει διαρκώς σε μια δυναμική πορεία. Το πρόβλημα της απομύθευσης που έχει κατά καιρούς τεθεί, χρειάζεται διευκρίνιση και κατανόηση, γιατί δεν μπορεί να νοηθούν διδασκαλία και έργο, που υπερβαίνουν τα φυσικά δεδομένα, χωρίς τη μυθική γλώσσα. Η αποκάλυψη στις δυναμικές της φάσεις μέσα στο σχέδιο της ιστορίας της θείας οικονομίας, δεν θα μπορούσε να εκφραστεί χωρίς τις προϋποθέσεις αυτές, σύμφωνα άλλωστε και με τους Πατέρες της Εκκλησίας. Η μυθική αυτή γλώσσα όμως, χάνει τη γνησιότητα της και δεν μπορεί να εκφράσει τις αιώνιες αλήθειες, όταν είναι στατική με αποτέλεσμα να ειδωλοποιεί συγκεκριμένες περιοχές.

Ελληνικός και Χριστιανικός μύθος: Οι Διαφορές

Ελληνικό κοσμοείδωλο

Είναι βέβαιο ότι η ελληνική σκέψη ξεχώρισε το πρόσωπο απέναντι στο κοσμικό γίνεσθαι, αλλά ταυτόχρονα το ενέταξε με το μύθο σε μια ενιαία διάσταση όλης της πραγματικότητας. Η ελληνική φιλοσοφία, παράλληλα με την έξαρση του λόγου στάθηκε με πολλή προσοχή στα στοιχεία της μυθολογίας και επεξεργάστηκε λογικά τις μυθικές παραστάσεις.

Παρ' όλο όμως το δυναμισμό που περιέχουν οι παραστάσεις αυτές, δεν μπορούν να ξεφύγουν από τον χωρικό και χρονικό κύκλο του κόσμου, της προσωπικής και κοινωνικής ζωής. Η πρόοδος, σαν μια ριζική αλλαγή και μεταμόρφωση της ιστορίας, δεν αποτελεί θέμα για τον Έλληνα φιλόσοφο, και το μέλλον, ως διάσταση, δεν τον προβληματίζει. Μόνο το παρελθόν και το βάθος της ανθρώπινης ύπαρξης εντοπίζεται και πέρα από τα κλειστά όρια του κόσμου δεν μπορεί να εντοπιστεί τίποτα. Το καθετί που υπάρχει, κινείται και συλλαμβάνεται μέσα στα αυστηρά περιγράμματα μιας κυκλικής περιφοράς. Οι θεότητες ταυτίζονται με τα φυσικά στοιχεία ή περιορίζονται μέσα σ' αυτά. Ακόμη και στην περίπτωση όπου παρουσιάζεται η μία κεντρική θεότητα με εξουσία πάνω στις άλλες, δεν εξαιρείται από την ταύτιση αυτή.

Ο Πλάτωνας στον *Τίμαιο* (Πλάτ., Τίμ. 58abc), παρουσιάζει την εικόνα που είχαν οι αρχαίοι για το σύμπαν: μια σφαίρα, όπου τα στοιχεία σε διαφορετικά μεγέθη κινούνται και περιφέρονται κυκλικά. Ανάμεσα στα στοιχεία υφίσταται ανισότητα και ανομοιομορφία και έτσι επικρατεί αδιάκοπη κίνηση.

Ο Ηράκλειτος θεωρεί αδιανόητη την ηρεμία και την ευθεία κίνηση ενός στοιχείου ή μιας διάστασης. Από τη μια κατάσταση γίνεται το πέρασμα στην αντίθετη της και ξανά το αντίστροφο με ακατάπαυστες κυκλικές περιφορές.

Στον *Φαίδωνα* πάλι (Πλάτ., Φαίδ. 72ab), ο Πλάτωνας αναπτύσσει την άποψη για την αθανασία της ψυχής, λέγοντας πως αν η ζωή συνέχεια δίνει ζωή χωρίς αυτή να ξαναγυρίζει από το θάνατο σ' αυτήν, τότε κάποτε θα σταματήσει να υπάρχει. Κάτι παρόμοιο δηλαδή με την άντληση νερού από μια πηγή όπου αν δεν επιστρέφει το νερό σ' αυτήν, σε ορισμένο χρόνο θα στερέψει.

Αυτή η συνεχής επανάληψη μέσα στο κλειστό και κυκλικό γίνεσθαι κάνει το χώρο στατικό, παρ' όλη την υπάρχουσα δυναμικότητα και τα περιγράμματα περιορίζουν το κοσμοείδωλο παρόλο το βάθος, την εσωτερικότητα και τις δυναμικές διαστάσεις των πραγμάτων.

Επίσης, στην *Πολιτεία* ο Πλάτωνας κάνει λόγο για τα δεινά της λήθης, που είναι η απώλεια της μνήμης του αιώνιου κόσμου. Εκείνο δηλαδή που μετράει, είναι η ανάμνηση του παρελθόντος. Η λειτουργία αυτή όμως, όσο κι αν δίνει βάθος και ώθηση στην ψυχή, της κόβει τελικά το δρόμο προς το μέλλον, καθώς η ανάμνηση ακινητοποιεί τον άνθρωπο στο παρελθόν.

Χριστιανικό κοσμοείδωλο

Ο Χριστιανισμός, χρησιμοποιεί πολλά μυθικά αρχέτυπα. Δεν θα μπορούσε άλλωστε να συμβεί και διαφορετικά. Αλλιώς, θα μιλούσαμε για ανθρώπους ενός άλλου κόσμου. Όμως ο Θεός ξεχωρίζει ριζικά από τον κόσμο. Είναι η αρχή του, αλλά αυτή δεν περιορίζεται στα πλαίσια του κοσμικού γίνεσθαι ούτε και μπορεί να ταυτιστεί με ένα φυσικό στοιχείο. Είναι πάνω από το μυθικό κοσμοείδωλο και το εξουσιάζει τη στιγμή που λειτουργούν οι φυσικοί νόμοι. Έτσι φαίνεται και η πλήρης ανεξαρτησία του Θεού από το κοσμικό γίνεσθαι. Όσο συχνές είναι οι εικόνες στην Αγία Γραφή που παρουσιάζουν το Θεό στον ουράνιο θρόνο, εξίσου πολλές είναι και οι παραστάσεις που τον απομακρύνουν και τον κάνουν απρόσιτο και άγνωστο στον άνθρωπο.

Η κύρια πραγματικότητα στον Χριστιανισμό δεν είναι ο κόσμος αλλά ο Θεός. Οι πονηρές δυνάμεις υπάρχουν αλλά δεν κυριαρχούν, όπως ακριβώς οι φυσικοί νόμοι δεν αποτελούν την έσχατη και κλειστή τάξη του σύμπαντος.

Κατά συνέπεια η ειδωλοποίηση που νοείται ως εγκλωβισμός σε μια ιερή ή θεϊκή ή μαγική ή βέβηλη περιοχή, στην Αγία Γραφή καταργείται. Η φανέρωση του Θεού, καθιστά ανίσχυρο το μυθικό κοσμοείδωλο και την δεσποτική του επιρροή.

Η έννοια της Δημιουργίας στη φιλοσοφική σκέψη, διαφέρει από τη Δημιουργία της Αγίας Γραφής. Ο Θεός δεν αποτελεί μία μορφοποιητική αρχή περιορισμένη κι αυτή μέσα στα περιγράμματα του κοσμικού γίνεσθαι αλλά παρουσία που συνεχώς ουσιώνει το κοσμικό και ανθρώπινο γίνεσθαι, ενώ ο ίδιος είναι απρόσιτος και ανεξάρτητος από τον κόσμο και τον άνθρωπο. Ο Θεός δεν ταυτίζεται με κανένα μέρος του κόσμου ούτε ο κόσμος και ο άνθρωπος μπορούν να τον φτάσουν και να εξισωθούν μαζί του.

Ο Θεός είναι απεριόριστος και ως ανεξάντλητος μπορεί διαρκώς να παράγει και να συντηρεί. Η κίνηση της δημιουργικής και ζωοποιητικής του ενέργειας είναι άπειρη και ευθεία. Δεν είναι αναγκαίο να γυρίζει πάλι στον εαυτό του και να ξαναπάει στην κτίση. Η έννοια της αναπλήρωσης κάποιας απώλειας στη ζωοποιητική θεία ενέργεια δεν υφίσταται στην Αγία Γραφή και διαφέρει ριζικά από τον αρχαιοελληνικό μύθο. Ανάλογο παράδειγμα αντλούμε από τις μυστηριακές θεότητες που πεθαίνουν και ανασταίνονται κατά το πρότυπο της κυκλικής αναδημιουργίας της φύσης (Χειμώνας-Άνοιξη). Σε αντίθεση, ο Χριστός πεθαίνει και ανασταίνεται μία μόνο φορά για πάντα και κάτω από ένα τελείως διαφορετικό ιδεολογικό υπόβαθρο.

Έτσι στον χριστιανισμό έχουμε μια άλλη παράσταση του απείρου, που δεν περιγράφεται μόνο ως αυτό που δεν έχει αρχή και τέλος, αλλά κατά κύριο λόγο, ως μια πραγματικότητα που κινείται αιώνια και κατά ευθεία πορεία χωρίς κυκλική αναγκαιότητα.

Ο κύκλος αποκλείει κάθε έννοια δημιουργίας, όπως την πρεσβεύει η Αγία Γραφή, και η άπειρη ευθεία στη ζωοποιητική θεία ενέργεια επιβάλλει το γεγονός αυτής της δημιουργίας να βρίσκεται έξω από τα κλειστά περιγράμματα μιας νομοτέλειας. Οι

φυσικοί νόμοι και η ιστορική πορεία υπάρχουν, γιατί ουσιώνονται και κατευθύνονται από τη θεία βούληση. Η θέωση αποτελεί μια εσχατολογική αναμονή και δεν μπορεί να θεωρηθεί στατικά τέλεια, καθώς τότε θα είχαμε σημεία ειδωλολατρίας.

Απομύθευση και Αποειδωλοποίηση

Ανάλογα με την αλήθεια και την ένταση βίωσής της μεταμορφώνεται και ο μύθος. Ο ίδιος ο μύθος εκφράζοντας μια χριστιανική αλήθεια αποειδωλοποιεί τον κόσμο και ταυτόχρονα μεταπλάσσεται και αναπλάθεται.

Στην περίπτωση του παραδείσου και της κόλασης ο Θεός, ως πανταχού παρών άλλωστε, βρίσκεται παντού. Η ειδωλοποίηση όμως των εικόνων αυτών στερεί την δυναμική του μύθου. Οι δύο περιοχές δεν μπορεί να θεωρηθούν ως κτιστές, όπως και το πυρ δεν μπορεί να είναι κτιστή φωτιά. Εξάπαντος πρόκειται για καταστάσεις υπερφυσικές που δεν μπορούν να περιγραφούν χωρίς τη βοήθεια του μύθου. Όπως ερμηνεύει ο Ιωάννης Δαμασκηνός: *"και τούτο δε ειδέναι δει, ότι ο Θεός ου κολάζει τινά εν τω μέλλοντι, αλλ' έκαστος εαυτόν δεκτικόν ποιεί της μετοχής του Θεού"* (Κατά Μανιχαίων PG 94, 1545D-1548A4). Η δόξα του Θεού είναι και στην κόλαση, αλλά το ότι οι άνθρωποι δεν μετέχουν σε αυτή οφείλεται όχι σε κάποια δικαιοσύνη και μοιρολατρική τάξη, αλλά στην ελεύθερη κίνηση της ύπαρξης. Το είδωλο όμως αυτό της κόλασης, η ψυχή του ανθρώπου το καθιερώνει στην κοινωνική ζωή ως ενεργό φόβο και τον φόβο αυτό μεταφέρει στη θεία περιοχή. Έτσι ο άνθρωπος θεωρεί πως η κατάσταση αυτή επιβάλλεται από τον Θεό, μια κατάσταση που, παραδείγματος χάριν, προβάλλεται έντονα στις περιγραφές της Παλαιάς Διαθήκης, όπου ο άνθρωπος υπό το καθεστώς του νόμου μεταθέτει στον Θεό μια τιμωρητική συμπεριφορά που σχετίζεται με τις επιλογές του.

Ίσως το ζητούμενο στον Χριστιανισμό να μην είναι η απομύθευση αλλά η αποειδωλοποίηση, καθώς τότε μόνο η μυθική γλώσσα χάνει την ακαμψία της. Μετά την αποειδωλοποίηση είναι πλέον δυνατή η σύζευξη του προσωπικού και χαρισματικού λόγου με το μύθο. Τα είδωλα με τις στατικές, αμετάπλαστες έννοιες και παραστάσεις, είναι εκείνα που απειλούν πάντοτε τη γνησιότητα και την αυθεντικότητα του Χριστιανισμού και όχι ο μύθος.

Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%8D%CE%B8%CE%BF%CF%82>

4. Ο μύθος για τη γέννηση της Αθηνάς

Η Αθηνά ήταν η αγαπημένη κόρη του Δία. Μητέρα της ήταν η Μήτις, πρώτη σύζυγος του Δία. Ο Δίας ύστερα από προφητεία έμαθε ότι η Μήτις θα γεννούσε παιδί το οποίο θα ανέτρεπε από την εξουσία τον πατέρα του, οπότε την κατάπιε ενώ ήταν έγκυος στην Αθηνά. Αργότερα, ο Δίας άρχισε να υποφέρει από πονοκεφάλους και κάλεσε τον Ήφαιστο να τον βοηθήσει. Τότε ο Ήφαιστος με ένα μεγάλο σφυρί χτύπησε το κεφάλι του Δία και πετάχτηκε η Αθηνά πάνοπλη, φορώντας περικεφαλαία και κρατώντας μια ασπίδα. Βλέποντας τον Δία, τα πέταξε στα πόδια του,

Η γέννηση της Αθηνάς. Λούβρο

δείγμα αναγνώρισής του ως υπέρτατου θεού.

Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CE%AC> (14.9.2016)

5. Μύθοι για τη θεά Αφροδίτη

Η Αφροδίτη κατά την αρχαία ελληνική μυθολογία και θρησκεία είναι η θεά του έρωτα, της ομορφιάς, της σεξουαλικότητας, της ηδονής και της τεκνοποίησης.

Όπως συμβαίνει με πολλές αρχαιοελληνικές θεότητες, υπάρχουν περισσότεροι του ενός μύθοι αναφορικά με την προέλευσή της. [...] Κατά την Ιλιάδα του Ομήρου, είναι κόρη του Δία και της Διώνης.

Εξαιτίας της ομορφιάς της, οι άλλοι θεοί φοβήθηκαν ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ τους για να κερδίσουν την εύνοιά της θα οδηγούσε σε πόλεμο. Συνεπώς ο Δίας κανόνισε το γάμο της με τον Ήφαιστο, ο οποίος, εξαιτίας της ασχήμιας και των δυσμορφιών του, δεν εκλαμβάνόταν ως απειλή. Η Αφροδίτη είχε, ωστόσο, πολλούς εραστές, τόσο θεούς, όπως ο Άρης [...] Λόγω του δεσμού της με το θεό Άρη, λατρεύτηκε παραδόξως και ως πολεμική θεότητα στη Σπάρτη με το επίθετο *Αρεία*, ενώ οπλισμένη απεικονιζόταν και η Ουράνια Αφροδίτη στα Κύθηρα. [...]

Ήταν σύζυγος του Ηφαίστου, αλλά περιγράφεται ως ερωμένη του Άρη, με τον οποίο φέρεται ότι απέκτησε τον Έρωτα, τον Δείμο [τρόμο] και τον Φόβο. [...]

Πηγή:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%86%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%AF%CF%84%CE%B7_\(%CE%BC%CF%85%CE%B8%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1\)#.CE.9F.CE.B9_.CE.AD.CF.81.CF.89.CF.84.CE.AD.CF.82_.CF.84.CE.B7.CF.82](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%86%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%AF%CF%84%CE%B7_(%CE%BC%CF%85%CE%B8%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1)#.CE.9F.CE.B9_.CE.AD.CF.81.CF.89.CF.84.CE.AD.CF.82_.CF.84.CE.B7.CF.82) (14.9.2016)

6. Μύθοι για τη σχέση της Αφροδίτης με τον Άρη

Η Αφροδίτη λέγεται ότι ήταν το δώρο που έκανε η Ήρα στον Ήφαιστο, όταν επέστρεψε στον Όλυμπο. Ωστόσο, σύμφωνα με τον μύθο ήταν και η αιτία να έρθει σε ρήξη με τον πολεμοχαρή αδερφό του Άρη.

Σύμφωνα με τη μυθολογία, το εντυπωσιακό παρουσιαστικό του θεού του πολέμου σαγήνεψε τη θεά Αφροδίτη.

Η πιο όμορφη γυναίκα είχε για σύζυγό της τον άσχημο, αλλά καλόκαρδο Ήφαιστο.

Λίγο καιρό μετά τον γάμο τους άρχισε να συναντιέται με τον Άρη πίσω από τη πλάτη του συζύγου της.

Σε μία από τις κρυφές τους συναντήσεις, στο παλάτι του Ήφαιστου, ο Ήλιος που έβλεπε τα πάντα, τους είδε από το άρμα του.

Αμέσως έτρεξε και φανέρωσε στον Ήφαιστο ότι η γυναίκα του είχε για εραστή τον αδερφό του και ότι μάλιστα τον συναντούσε πάνω στο κρεβάτι τους. Ο Ήφαιστος οργισμένος ζήτησε από τον Ήλιο να μην μιλήσει σε κανέναν και έστησε σχέδιο για να τους εκδικηθεί.

Ο Ήφαιστος πήγε στο κρεβάτι του και έστρωσε ένα διάφανο δίχτυ για να πιάσει επ' αυτοφώρω τους δύο εραστές. Αργότερα ο Άρης συναντήθηκε την Αφροδίτη και όταν ξάπλωσαν στο κρεβάτι, μπλέχτηκαν στο δίχτυ. Ο Ήφαιστος εισέβαλε στο χώρο και τους βρήκε γυμνούς. Για να αποδείξει τη μοιχεία κάλεσε για μάρτυρες τον πατέρα του, Δία και τους υπόλοιπους θεούς του Ολύμπου.

Το παράνομο ζευγάρι ντροπιασμένο άκουσε τις ύβρεις των θεών. Στη συνέχεια, ο Ήφαιστος τους ελευθέρωσε και έφυγε τρέχοντας. Γρήγορα ξεπέρασε τη στεναχώρια του και η απιστία της συζύγου του έγινε παρελθόν, όταν συναντήθηκε ερωτικά με τη θεά της σοφίας, Αθηνά.

Πηγή: <http://www.mixanitouxronou.gr/otan-o-ifestos-epiase-sto-krevati-ton-adelfo-tou-ari-me-tin-gineka-tou-afroditi-to-paranomo-zevgari-dikastike-apo-tous-theous-ke-o-ifestos-vrike-parigoria-stin-agkalia-allis/> (14.9.2016)

7. Ιαπωνικός Μύθος της Δημιουργίας

Οι δυο πρώτες θεότητες, ο Ιζανάγκι και η Ιζανάμι έπλασαν τη γη. Χώρισαν τον ουρανό από τη γη, έφτιαξαν τη θάλασσα, από την οποία έπεσαν σταγόνες και σχημάτισαν το νησί Ονογκόρο, στο οποίο κατοίκησαν οι δυο θεοί. Ύψωσαν μια στήλη και γύρω από αυτή έχτισαν ένα ανάκτορο (Yashirodono).

Οι δυο θεοί ερωτεύτηκαν κι όταν αποφάσισαν να ζευγαρώσουν, έκαναν το γύρο της στήλης σε αντίθετες κατευθύνσεις και η Ιζανάμι πρώτη απηύθυνε χαιρετισμό στον Ιζανάγκι. Από την ένωσή τους προήλθαν οι Χιρούκο και Αουασίμα, τα οποία όμως ήταν δύσμορφα και τα έστειλαν με μια βάρκα μακριά στην ανοιχτή θάλασσα. Οι υπόλοιποι θεοί τους υπαγόρευαν ότι έγινε αυτό, επειδή στη συνάντησή τους ο Ιζανάγκι έπρεπε να χαιρετίσει πρώτος, γιατί ποτέ μια γυναίκα δεν πρέπει να μιλάει πριν από έναν άνδρα. Έτσι, η Ιζανάμι πήγε στον κάτω κόσμο, όμως ο Ιζανάγκι ήθελε τόσο πολύ να την δει που αποφάσισε να κατέβει στον κάτω κόσμο να την δει. Αυτή του η απόφαση όμως δεν ήταν σωστή γιατί εάν περίμενε την Ιζανάμι για λίγο καιρό ακόμα, η Ιζανάμι θα μπορούσε να ξανά ανέβει στον πάνω κόσμο, όμως η Ιζανάμι είχε είδη φάει από την τροφή του κάτω κόσμου και έτσι το πρόσωπό της είχε παραμορφωθεί. Όταν λοιπόν ο Ιζανάγκι κατέβηκε την είδε και από την ασχήμια της τρόμαξε και έφυγε χωρίς να την πάρει μαζί του. Μετέπειτα ο Ιζανάγκι, επειδή είχε σιχαθεί, έκανε μπάνιο και από τα μάτια του βγήκαν η θεά του ήλιου και η θεά του φεγγαριού, καθώς και από τη μύτη του βγήκε η θεά του χάους και της καταστροφής.

Θεϊκή προέλευση του Αυτοκράτορα

Σύμφωνα με το θρύλο, η θεά Αματεράσου εγκαθίδρυσε την αυτοκρατορική οικογένεια της Ιαπωνίας, στέλνοντας τον εγγονό της, Νινίγκι, να κατοικήσει στη γη, με δώρα έναν καθρέφτη, ένα περιδέραιο και το σπαθί Κουσανάγκι του θεού Σουσάνο. Ο Νινίγκι έγινε δεκτός ως άρχοντας της Ιαπωνίας και τα θεϊκά δώρα αποτέλεσαν τους θησαυρούς του στέμματος της αυτοκρατορικής οικογένειας. Παντρεύτηκε τη θεά του όρους Φούτζι και γέννησαν τρεις γιους, ένας από τους οποίους ήταν ο πατέρας του Τζίμου Τέννο, του πρώτου ιστορικού Ιάπωνα αυτοκράτορα (660 π.Χ.), από τον οποίο προέρχεται η ιαπωνική αυτοκρατορική οικογένεια.

Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CF%85%CE%B8%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1

- Εναλλακτικά:

«**Κείμενο χωρίζεται σε μέρη**»

1. Μύθος και θρησκεία

Μύθος και Θρησκεία. Η θέση τού μύθου στις διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις ποικίλλει.

- *Τελετουργικές και άλλες πρακτικές.* Η ιδέα ότι η κύρια λειτουργία ενός μύθου είναι να δικαιώσει μία τελετουργία, έγινε αποδεκτή χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια απόδειξής της. Στις αρχές τού 20ού αιώνα πολλοί ερευνητές θεωρούσαν τους μύθους, στην πρωιμότερη μορφή τους, ως απολογισμούς κοινωνικών εθίμων και αξιών. Σύμφωνα με τον Φρέιζερ (Sir James Frazer), οι μύθοι και οι τελετουργίες μαζί παρείχαν αποδείξεις για την πρωιμότερη μέριμνα τού ανθρώπου, δηλαδή, τής διαιώνισης τού είδους. Η ανθρώπινη κοινωνία εξελίχθηκε σταδιακά —από την μαγική μέσω τής θρησκευτικής στην επιστημονική— και οι μύθοι και οι τελετουργίες (που επιβίωσαν μέχρι και στο επιστημονικό στάδιο) κόμισαν μαρτυρίες για τους αρχαϊκούς τρόπους σκέψης, που αλλιώς θα ήταν δύσκολο να αναπλαστούν. Όσο για την σχέση μύθου και τελετουργικού, ο Φρέιζερ υποστήριζε ότι οι μύθοι αποσκοπούσαν στην ερμηνεία τελετουργιών, οι οποίες, αλλιώς, θα ήταν ακατανόητες. Έτσι, στο έργο του *Άδωνις, Άττις, Όσιρις* (1906) υποστήριξε ότι η μυθική ιστορία του αυτοευνουχισμού του Αττιδος πλάστηκε για να ερμηνεύσει το γεγονός ότι οι ιερείς του αυτοευνουχίζονταν κατά την εορτή του.

Σίγουρα υπάρχουν δεσμοί μεταξύ μύθων και λατρευτικής συμπεριφοράς, αλλά δεν υπάρχει απόδειξη για την υπόθεση τού Φρέιζερ, ότι γενικά η τελετουργία προηγείται και ο μύθος πλάθεται μετά ως επακόλουθη ερμηνεία. Οι σύγχρονοι ερευνητές έχουν εγκαταλείψει το ερώτημα της χρονικής προτεραιότητας και έχουν στραφεί προς την ποικιλομορφία των σχέσεων μεταξύ μύθου και τελετουργίας. Ενώ είναι ξεκάθαρο ότι δεν υπάρχει τελετουργία χωρίς σχετικό μύθο, στον βαθμό ώστε να μπορεί να ειπωθεί ότι ο μύθος εκφράζει στην αφηγηματική γλώσσα αυτό που η τελετουργία εκφράζει μέσω του συμβολισμού της πράξης, υπάρχουν, ωστόσο, πολλοί μύθοι που δεν συνδέονται με τελετουργίες.

Το περιεχόμενο των σημαντικών μύθων που αναφέρονται στην απαρχή τού κόσμου αντανακλά συνήθως την κυρίαρχη πολιτιστική μορφή μιας παράδοσης. Οι μύθοι μιας κοινωνίας κυνηγών -τροφοσυλλεκτών αναφέρονται στην προέλευση των θηραμάτων και στα κυνηγετικά έθιμα, μιας γεωργικής κοινωνίας κυρίως στις γεωργικές πρακτικές κ.λπ. Έτσι, πολλοί μύθοι παρουσιάζουν πρότυπα πράξεων και οργανώσεων που είναι κεντρικές στον τρόπο ζωής της κοινωνίας και τις συνδέουν με τους αρχέγονους καιρούς. Οι μύθοι σε συγκεκριμένες παραδόσεις ασχολούνται με θέματα, όπως τα έθιμα συγκομιδής, οι μυητικές τελετές, τα έθιμα των μυστικών «εταιρειών».

- **Θρησκευτικός συμβολισμός και εικονογραφία.** Ιερά αντικείμενα συναντώνται σε όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις και στις περισσότερες ιερές εικόνες. Αποτελούν τα υλικά αντίστοιχα τού μύθου εφ' όσον παριστάνουν ιερές πραγματικότητες μορφών, όπως το κάνει ο μύθος σε αφηγηματική μορφή. Η αναπαράσταση δεν συνεπάγεται πιστή αντιγραφή φυσικών ή ανθρώπινων μορφών, και από αυτή την άποψη, ο θρησκευτικός συμβολισμός μοιάζει και πάλι με τον μύθο στο ότι και οι δύο απεικονίζουν μάλλον το εξωπραγματικό παρά το συνηθισμένο. Πολλές συμβολικές παραστάσεις έχουν τις πηγές τους στους μύθους.

- **Ιερά κείμενα.** Η Παλαιά Διαθήκη περιλαμβάνει πολύ υλικό, που οι ανθρωπολόγοι θα θεωρούσαν ως μυθολογικό· η θρησκεία τού Ισραήλ, ωστόσο,

κατέκρινε από πολλές απόψεις τους μύθους (ως μη-κανονικές, εγκεκριμένες αφηγήσεις). Κατά παρόμοιο τρόπο, απέρριπτε κάθε αναπαράσταση τού Θεού σε φυσική μορφή. Αντιμυθολογικές τάσεις υπάρχουν και στις θρησκείες που οι ρίζες τους βρίσκονται στο Ισραήλ. Η Καινή Διαθήκη σε ορισμένες περιπτώσεις προσβάλλει τους μύθους περιγράφοντάς τους ως «ειδωλολατρικούς» και «ανοήτους». Επίσης η έμφαση του Ισλάμ στην υπερβατικότητα του Θεού, όπως πιστοποιείται στο Κοράνι, επιτρέπει ελάχιστο χώρο στις μυθολογικές ιστορίες. Οι δραστηριότητες υπερφυσικών όντων γνωστών ως *jinn*, ωστόσο, αναγνωρίζονται και από το επίσημο Ισλάμ.

Άλλες παραδόσεις με ιερά κείμενα είναι ανεκτικότερες στον μύθο, π.χ. ο ινδουισμός και ο βουδισμός.

-, «μύθος και μυθολογία» στην Εγκυκλοπαίδεια
Πάπυρος, Λαρούς, Μπριτάνικα, τ. 24^{ος}. Αθήνα: Πάπυρος, 1996.

Διερευνώντας:

«Ομαδοσυνεργασία: Η 'αλήθεια' του κειμένου»

1. Παραβολές του Χριστού

α) Μτ 25, 14-30: Η παραβολή των ταλάντων

14«Η βασιλεία του Θεού μοιάζει μ' έναν άνθρωπο ο οποίος φεύγοντας για ταξίδι, κάλεσε τους δούλους του και τους εμπιστεύτηκε τα υπάρχοντά του. 15Σ' άλλον έδωσε πέντε τάλαντα, σ' άλλον δύο, σ' άλλον ένα, στον καθένα ανάλογα με την ικανότητά του, κι έφυγε αμέσως για το ταξίδι. 16Αυτός που έλαβε τα πέντε τάλαντα, πήγε και τα εκμεταλλεύτηκε και κέρδισε άλλα πέντε. 17Κι αυτός που έλαβε τα δύο τάλαντα, κέρδισε επίσης άλλα δύο. 18Εκείνος όμως που έλαβε το ένα τάλαντο, πήγε κι έσκαψε στη γη και έκρυψε τα χρήματα του κυρίου του.

19»Υστερα από ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, γύρισε ο κύριος εκείνων των δούλων και έκανε λογαριασμό μαζί τους. 20Παρουσιάστηκε τότε εκείνος που είχε λάβει τα πέντε τάλαντα και του έφερε άλλα πέντε. «Κύριε», του λέει, «μου εμπιστεύτηκες πέντε τάλαντα· κοίτα, κέρδισα μ' αυτά άλλα πέντε». 21Ο κύριός του του είπε: «εύγε, καλέ και έμπιστε δούλε! Αποδείχτηκες αξιόπιστος στα λίγα, γι' αυτό θα σου εμπιστευτώ πολλά. Έλα να γιορτάσεις μαζί μου». 22Παρουσιάστηκε κι ο άλλος με τα δύο τάλαντα και του είπε: «κύριε, μου εμπιστεύτηκες δύο τάλαντα· κοίτα, κέρδισα άλλα δύο». 23Του είπε ο κύριός του: «εύγε, καλέ και έμπιστε δούλε! Αποδείχτηκες αξιόπιστος στα λίγα, γι' αυτό θα σου εμπιστευτώ πολλά. Έλα να γιορτάσεις μαζί μου». 24Παρουσιάστηκε κι εκείνος που είχε λάβει το ένα τάλαντο και του είπε: «κύριε, ήξερα πως είσαι σκληρός άνθρωπος. Θερίζεις εκεί όπου δεν έσπειρες και συνάζεις καρπούς εκεί που δε φύτεψες. 25Γι' αυτό φοβήθηκα και πήγα κι έκρυψα το τάλαντό σου στη γη. Ορίστε τα λεφτά σου». 26Ο κύριός του του αποκρίθηκε: «δούλε κακέ και οκνηρέ, ήξερες πως θερίζω όπου δεν έσπειρα, και συνάζω καρπούς απ' όπου δε φύτεψα! 27Τότε έπρεπε να βάλεις τα χρήματά μου στην τράπεζα, κι εγώ όταν θα γυρνούσα πίσω, θα τα έπαιρνα με τόκο. 28Πάρτε του, λοιπόν, το τάλαντο και δώστε το σ' αυτόν που έχει τα δέκα τάλαντα. 29Γιατί σε καθέναν που έχει, θα του δοθεί με το παραπάνω και θα 'χει περίσσειμα· ενώ απ' όποιον δεν

έχει, θα του πάρουν και τα λίγα που έχει. 30Κι αυτόν τον άχρηστο δούλο πετάξτε τον έξω στο σκοτάδι. Εκεί θα κλαίνε, και θα τρίζουν τα δόντια”».

β) Μτ 7, 24-27: Η παραβολή για τα δύο σπίτια

24«Όποιος ακούει αυτά τα λόγια μου και τα τηρεί, αυτόν τον παρομοιάζω μ’ έναν συνετό άνθρωπο, που έχτισε το σπίτι του πάνω στο βράχο. 25Έτσι, όταν ήρθε η βροχή και πλημμύρισαν τα ποτάμια και φύσηξαν οι άνεμοι και έπεσαν ορμητικά πάνω σ’ εκείνο το σπίτι, δεν γκρεμίστηκε, γιατί είχε θεμελιωθεί πάνω στο βράχο. 26Κι όποιος ακούει αυτά τα λόγια μου, μα δεν τα τηρεί στην πράξη, μοιάζει μ’ έναν άμυαλο άνθρωπο, που έχτισε το σπίτι του πάνω στην άμμο. 27Έτσι, όταν ήρθε η βροχή και πλημμύρισαν τα ποτάμια και φύσηξαν οι άνεμοι κι έπεσαν πάνω σ’ εκείνο το σπίτι, αυτό γκρεμίστηκε· και η πτώση του έγινε με πάταγο μεγάλο».

γ) Μτ 5, 13-14: Οι μαθητές αλάτι και φως του κόσμου

13«Ό,τι είναι το αλάτι για την τροφή, είστε κι εσείς για τον κόσμο. Αν το αλάτι χάσει την αρμύρα του, πώς θα την ξαναποκτήσει; Δε χρησιμεύει πια σε τίποτε· το πετούν έξω στο δρόμο και το πατούν οι άνθρωποι.

14»Εσείς είστε το φως για τον κόσμο· μια πόλη χτισμένη ψηλά στο βουνό, δεν μπορεί να κρυφτεί.

δ) Αποκ 4, 1-11: Η ουράνια λειτουργία

1Ύστερα απ’ αυτά, είδα μια πύλη ανοιχτή στον ουρανό. Και η φωνή που άκουσα προηγουμένως ν’ αντηχεί σαν σάλπιγγα απευθύνθηκε σ’ εμένα και μου είπε: «Ανέβα εδώ πάνω για να σου δείξω τι θα συμβεί ύστερα απ’ αυτά».

2Αμέσως τότε με συνήρπασε το Πνεύμα και είδα ένα θρόνο στον ουρανό και κάποιον να κάθεται στο θρόνο. 3Είχε θωριά που άστραφτε όπως ο ίασπις και το σάρδιο, τα πολύτιμα πετράδια. Ένα φωτεινό τόξο περικύκλωνε το θρόνο, που λαμπύριζε σαν το σμαράγδι. 4Είκοσι τέσσερις άλλοι θρόνοι σχημάτιζαν έναν κύκλο γύρω από το θρόνο· σ’ αυτούς τους θρόνους κάθονταν οι είκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους ντυμένοι με λευκά ρούχα, και με χρυσά στεφάνια στο κεφάλι τους. 5Από το θρόνο έβγαιναν αστραπές, φωνές και βροντές, και μπροστά του έκαιγαν εφτά πύρινες λαμπάδες, δηλαδή τα εφτά πύρινα πνεύματα του Θεού. 6Μπροστά από το θρόνο απλωνόταν κάτι σαν θάλασσα από γυαλί, όμοια με κρύσταλλο.

Στο κέντρο, γύρω από το θρόνο, βρίσκονταν τέσσερα όντα γεμάτα μάτια, μπροστά και πίσω. 7Το πρώτο ον έμοιαζε με λιοντάρι, το δεύτερο με μοσχάρι, το τρίτο είχε όψη ανθρώπινη και το τέταρτο έμοιαζε με αετό που πετάει. 8Καθένα από τα τέσσερα όντα είχε έξι φτερούγες, και όλα τους είχαν παντού μάτια γύρω γύρω κι από μέσα. Τα τέσσερα όντα έλεγαν ακατάπαυστα, μέρα νύχτα:

«Άγιος, άγιος, άγιος είναι ο Κύριος,
ο Θεός ο Παντοκράτορας!

Αυτός που αληθινά υπήρχε, υπάρχει και θα ’ρθεί».

9 Όταν τα τέσσερα όντα δοξολογούν, αινοούν και αναπέμπουν ευχαριστία σ’ αυτόν που κάθεται στο θρόνο και ζει παντοτινά, 10οι είκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι

πέφτουν μπροστά σ' αυτόν που κάθεται στο θρόνο, προσκυνούν αυτόν που ζει παντοτινά, αποθέτουν τα στεφάνια τους μπροστά στο θρόνο και λένε:

11«Σ' εσένα ανήκει, Κύριε και Θεέ μας,
η δοξολογία, ο αίνος και η δύναμη,
γιατί εσύ δημιούργησες τα πάντα·
το θέλημά σου τους έδωσε τη δύναμη και τη ζωή».

ε) Ιεζεκ. 37, 1-14: **Το όραμα της πεδιάδας με τα ξερά κόκαλα**

Ένωσα πάνω μου τη δύναμη του Κυρίου. Μ' έβγαλε με το Πνεύμα του έξω, μ' έφερε σε μια πεδιάδα που ήταν γεμάτη κόκαλα 2και με περιέφερε πάνω απ' αυτά. Τα κόκαλα ήταν πάρα πολλά και πολύ ξερά, απλωμένα στην πεδιάδα.

3«Άνθρωπε», με ρώτησε, «μπορούν να γίνουν ζωντανοί άνθρωποι αυτά τα κόκαλα;» Κι εγώ απάντησα: «Κύριε, Θεέ, εσύ ξέρεις». 4Τότε μου είπε: «Μίλα εκ μέρους μου σ' αυτά τα κόκαλα και πες τους: “κόκαλα εσεείς ξερά, 5ο Κύριος ο Θεός σας λέει: Προσέξτε! Εγώ θα φέρω πνοή μέσα σας και θα πάρετε ζωή. 6Θα σας δώσω νεύρα και θα κάνω να 'ρθει πάνω σας σάρκα και θα τη σκεπάσω με δέρμα· μετά θα σας δώσω πνοή και θα πάρετε ζωή. Τότε θα μάθετε ότι εγώ είμαι ο Κύριος”».

7Προφήτεψα, λοιπόν, κατά πώς διατάχθηκα. Κι εκεί που προφήτεψα, έγινε ένας θόρυβος κι ακούγονταν τριξίματα· τα κόκαλα πλησίαζαν το ένα το άλλο. 8Υστερα κοίταξα και είδα ότι νεύρα και σάρκες φύτρωναν πάνω στα κόκαλα και μετά ντύθηκαν με δέρμα· ζωή όμως δεν υπήρχε ακόμα μέσα τους.

9Τότε μου είπε ο Κύριος: «Μίλα εκ μέρους μου στην πνοή της ζωής! Προφήτεψε, άνθρωπε, και πες της: “ο Κύριος ο Θεός λέει: Έλα, πνοή, από τις τέσσερις άκρες και μπες μέσα σ' αυτά τα πτώματα για να ξαναπάρουν ζωή”». 10Προφήτεψα, λοιπόν, όπως με πρόσταξε ο Κύριος. Μπήκε τότε η πνοή της ζωής στα πτώματα και αναστήθηκαν και στάθηκαν στα πόδια τους, κι ήταν ένα πάρα πολύ μεγάλο στράτευμα.

11«Άνθρωπε», μου είπε ο Κύριος, «αυτά τα κόκαλα συμβολίζουν τους Ισραηλίτες, οι οποίοι λένε συνεχώς ότι είναι σαν ξερά κόκαλα, ότι χάθηκε κάθε ελπίδα γι αυτούς, ότι είναι χαμένοι πια. 12Γι' αυτό, προφήτεψε και πες τους ότι εγώ, ο Κύριος ο Θεός, λέω: “Θ' ανοίξω τους τάφους σας και θα σας βγάλω μες απ' αυτούς, λαέ μου, και θα σας φέρω στη χώρα του Ισραήλ. 13Κι όταν το κάνω αυτό θα μάθετε ότι εγώ είμαι ο Κύριος. 14Θα σας δώσω το Πνεύμα μου και θα ξαναβρείτε τη ζωή. Θα σας φέρω στη χώρα σας και θα μάθετε ότι εγώ είμαι ο Κύριος. Το είπα και θα το κάνω εγώ, ο Κύριος».

στ) Ησ 53, 2-12: **Τα μελλοντικά παθήματα του δούλου του Κυρίου**

...Ελκυστικός δεν ήταν ούτε ωραίος, ώστε να τον προσέξουμε· ούτε η παρουσία του ήταν τέτοια, που να τον αγαπήσουμε. Ήταν περιφρονημένος απ' τους ανθρώπους κι εγκαταλελειμμένος· άνθρωπος φορτωμένος θλίψεις, του πόνου σύντροφος, έτσι που να γυρίζουν απ' αλλού οι άνθρωποι το πρόσωπό τους. Τον αγνοήσαμε σαν να 'ταν ένα τίποτα, του δώσαμε την καταφρόνια μας, κι εκτίμηση ούτε μια στάλα.

4Αυτός, όμως, φορτώθηκε τις θλίψεις μας κι υπέφερε τους πόνους τους δικούς μας. Εμείς νομίζαμε πως όλα όσα τον βρήκαν ήταν τραύματα, πληγές και ταπεινώσεις

από το Θεό. 5Μα ήταν αιτία οι αμαρτίες μας που αυτός πληγώθηκε, οι ανομίες μας που αυτός εξουθενώθηκε. Για χάρη της δικής μας σωτηρίας εκείνος τιμωρήθηκε και στις πληγές του βρήκαμε εμείς τη γιατρεία. 6Όλοι εμείς πλανιόμασταν σαν πρόβατα· είχε πάρει καθένας μας το δικό του δρόμο. Μα ο Κύριος έκανε να πέσει πάνω του όλων μας η ανομία.

7Βασανιζόταν κι όμως ταπεινά υπέμενε, χωρίς παράπονο κανένα. Σαν πρόβατο που τ' οδηγούνε στη σφαγή, καθώς το αρνί που στέκεται άφωνο μπροστά σ' αυτόν που το κουρεύει, ποτέ του δεν παραπονέθηκε. 8Κακόπαθε, καταδικάστηκε και οδηγήθηκε μακριά· ποιος στη γενιά του ανάμεσα σκέφτεται τι ν' απόγινε; Τον εξαφάνισαν από των ζωντανών τον κόσμο, για τις αμαρτίες μας χτυπήθηκε απ' το θάνατο. 9Φτιάξαν τον τάφο του ανάμεσα στους ασεβείς, το μνήμα του ανάμεσα στους παραπεταμένους· κι όμως, δεν είχε πράξει ανομία καμιά και δόλος δεν είχε βρεθεί στο στόμα του.

10 Ο Κύριος όμως θέλησε να τον συντρίψει με τον πόνο· έκανε τη ζωή του θυσία εξιλέωσης. Γι' αυτό θα δει απογόνους· τα χρόνια του θα 'ναι πολλά και θα εκπληρωθεί μ' αυτόν του Κυρίου το θέλημα. 11Ύστερα απ' την ταλαιπωρία της ψυχής του, η αμοιβή του θα 'ναι να χορτάσει φως. Λέει ο Κύριος: «Ο δίκαιος δούλος μου, με τη γνώση του θελήματός μου, θα ελευθερώσει πολλούς από την ενοχή, γιατί θα πάρει επάνω του τις ανομίες τους. 12Γι' αυτό και θα του δώσω θέση στους μεγάλους ανάμεσα και θα μοιράσει αυτός τα λάφυρα στους ισχυρούς. Επειδή ο ίδιος τη ζωή του στο θάνατο την έδωσε και δέχτηκε να συγκαταλεχθεί με τους αμαρτωλούς. Αυτός πολλών τις αμαρτίες βάσταξε και μεσιτεύει υπέρ των αμαρτωλών».

ζ) Εφ 6, 10- 17: **Η πανοπλία του χριστιανού**

10Τέλος, πάρτε δύναμη από την ένωσή σας με τον Κύριο κι από τη μεγάλη του ισχύ. 11Ντυθείτε με την πανοπλία που δίνει ο Θεός, για να μπορέσετε ν' αντιμετωπίσετε τα τεχνάσματα του διαβόλου. 12Γιατί δεν έχουμε να παλέψουμε με ανθρώπους αλλά με αρχές και εξουσίες, δηλαδή με τους κυρίαρχους του σκοτεινού τούτου κόσμου, τα πονηρά πνεύματα που βρίσκονται ανάμεσα στη γη και στον ουρανό. 13Γι' αυτό φορέστε την πανοπλία του Θεού, ώστε να μπορέσετε να προβάλετε αντίσταση, όταν έρθει η ώρα της σατανικής επίθεσης. Λάβετε κάθε απαραίτητο μέτρο για να μείνετε ως το τέλος σταθεροί στις θέσεις σας. 14Σταθείτε, λοιπόν, σε θέση μάχης· ζωστείτε την αλήθεια σαν ζώνη στη μέση σας· φορέστε σαν θώρακα τη δικαιοσύνη. 15Για υποδήματα στα πόδια σας βάλτε την ετοιμότητα να διακηρύξετε το χαρούμενο άγγελμα της ειρήνης.

16Εκτός απ' όλα αυτά, κρατάτε πάντα την πίστη σαν ασπίδα, πάνω στην οποία θα μπορέσετε να σβήσετε τα φλογισμένα βέλη του πονηρού. 17Η σωτηρία ας είναι περικεφαλαία σας, και ο λόγος του Θεού η μάχαιρα που σας δίνει το Πνεύμα.

- Εναλλακτικά:

«Ομαδοσυνεργασία: Σκέψου, Γράψε, Συζήτηση, Μοιράσου (TWPS)- Σύγκριση κειμένων»

1. Γεν 1, 1 – 2,4: ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

Η δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου

1 Στην αρχή ο Θεός δημιούργησε τον ουρανό και τη γη. 2 Η γη όμως ήταν έρημη και ασχημάτιστη· ήταν σκοτάδι πάνω από την άβυσσο, και πάνω στα νερά έπνεε Πνεύμα Θεού.

3 Τότε είπε ο Θεός: «Να γίνει φως»· κι έγινε φως. 4 Ο Θεός είδε ότι το φως ήταν καλό και το χώρισε από το σκοτάδι. 5 Το φως το ονόμασε «ημέρα» και το σκοτάδι «νύχτα». Ήρθε το βράδυ, ήρθε το πρωί· πρώτη ημέρα.

6 Μετά είπε ο Θεός: «Στερέωμα να γίνει στα νερά ανάμεσα, για να χωρίζει νερά από νερά». 7 Έτσι κι έγινε· δημιούργησε ο Θεός το στερέωμα και χώρισε τα νερά που ήταν κάτω απ' αυτό, από κείνα που ήταν πάνω απ' αυτό. 8 Κι ονόμασε ο Θεός το στερέωμα «ουρανό». Ήρθε το βράδυ, ήρθε το πρωί· δεύτερη ημέρα.

9 Τότε είπε ο Θεός: «Να συναχθούν σε έναν τόπο τα νερά που είναι κάτω από τον ουρανό, και να φανεί η στεριά». Έτσι κι έγινε. Τα νερά που ήταν κάτω από τον ουρανό συνάχθηκαν στον τόπο τους, και φάνηκε η στεριά. 10 Κι ονόμασε ο Θεός «γη» τη στεριά, και το σύναγμα των υδάτων το είπε «θάλασσες». Και είδε ο Θεός ότι ήταν καλό.

11 Μετά είπε ο Θεός: «Να πρασινίσει η γη: Να βλαστήσουν πάνω σ' αυτήν χορτάρια που να βγάζουν σπόρους, και καρποφόρα δέντρα, που ανάλογα με το είδος τους να κάνουν καρπούς, οι οποίοι να περιέχουν τους σπόρους τους». Έτσι κι έγινε.

12 Πρασίνισε η γη: Βλάστησε χορτάρια που έβγαζαν σπόρους ανάλογα με το είδος τους, και καρποφόρα δέντρα, που οι καρποί τους περιείχαν τους σπόρους τους, ανάλογα με το είδος τους. Και είδε ο Θεός ότι ήταν καλό. 13 Ήρθε το βράδυ, ήρθε το πρωί· τρίτη ημέρα.

14 Τότε είπε ο Θεός: «Να γίνουν φωτεινά σώματα στο στερέωμα του ουρανού, για να χωρίζουν την ημέρα από τη νύχτα, για να είναι σημάδια για τις εποχές, τις ημέρες και τα έτη, 15 ώστε από το στερέωμα του ουρανού να φωτίζουν τη γη». Έτσι κι έγινε. 16 Δημιούργησε ο Θεός τα δύο μεγάλα φωτεινά σώματα –το μεγαλύτερο για να κυριαρχεί την ημέρα, και το μικρότερο για να κυριαρχεί τη νύχτα· δημιούργησε και τ' αστέρια. 17 Και τα έβαλε όλα στο στερέωμα του ουρανού για να φωτίζουν τη γη, 18 για να κυριαρχούν την ημέρα και τη νύχτα και να χωρίζουν το φως απ' το σκοτάδι. Και είδε ο Θεός ότι ήταν καλό. 19 Ήρθε το βράδυ, ήρθε το πρωί· τέταρτη ημέρα.

20 Τότε είπε ο Θεός: «Να γεμίσουν τα νερά με ζωντανές υπάρξεις πλήθος, και να πετάνε πτηνά πάνω από τη γη προς το στερέωμα του ουρανού». 21 Έτσι δημιούργησε ο Θεός τα μεγάλα κήτη και όλα τα είδη των ζωντανών οργανισμών, που κολυμπούν και γεμίζουν τα νερά. Επίσης δημιούργησε όλα τα είδη των πτηνών. Και είδε ο Θεός ότι ήταν καλό. 22 Τα ευλόγησε λοιπόν όλα ο Θεός και τους είπε: «Να

πολλαπλασιάζετε και να γεμίσετε τα νερά των θαλασσών· και τα πτηνά ας πληθύνουν πάνω στη γη». 23Ήρθε το βράδυ, ήρθε το πρωί· πέμπτη ημέρα.

24Τότε είπε ο Θεός: «Να βγάλει η γη κάθε είδος ζωντανού οργανισμού: Όλα τα είδη των ζώων, των ερπετών και των θηρίων». Έτσι κι έγινε. 25Δημιούργησε ο Θεός όλα τα είδη των αγρίων ζώων, των ήμερων ζώων και των ερπετών της γης. Και είδε ο Θεός ότι ήταν καλό.

26Μετά είπε ο Θεός: «Ας φτιάξουμε τον άνθρωπο σύμφωνα με την εικόνα τη δική μας και την ομοίωση, κι ας εξουσιάζει στης θάλασσας τα ψάρια, στου ουρανού τα πτηνά, στα ζώα και γενικά σ' όλη τη γη και στα ερπετά που σέρνονται πάνω σ' αυτήν». 27Δημιούργησε, λοιπόν, ο Θεός τον άνθρωπο σύμφωνα με τη δική του την εικόνα, «κατ' εικόνα Θεού» τον δημιούργησε, τους δημιούργησε άντρα και γυναίκα.

28Τους ευλόγησε και τους είπε: «Να κάνετε πολλά παιδιά, ώστε να πολλαπλασιαστείτε, να γεμίσετε τη γη και να κυριαρχήσετε σ' αυτήν. Να εξουσιάσετε στης θάλασσας τα ψάρια, στου ουρανού τα πτηνά και σε κάθε ζώο που κινείται πάνω στη γη». 29Και συνέχισε ο Θεός: «Να, όλα τα φυτά πάνω στη γη, που βγάζουν σπόρους, σάς τα δίνω, καθώς και όλα τα δέντρα που έχουν καρπούς γεμάτους σπόρους· αυτά θα είναι για τροφή σας. 30Και όλα τα χλωρά χόρτα τα δίνω για τροφή στα ζώα της γης, σε όσα πετούν στον ουρανό και σε όσα έρπουν στη γη κι έχουν ζωή». Έτσι κι έγινε.

31 Ο Θεός είδε τα δημιουργήματά του και ήταν όλα πάρα πολύ καλά. Ήρθε το βράδυ, ήρθε το πρωί· έκτη ημέρα.

2, 1 Έτσι ολοκληρώθηκαν ο ουρανός και η γη και ό,τι υπάρχει σ' αυτά. 2Μέχρι την έκτη μέρα ο Θεός είχε τελειώσει το έργο του και την έβδομη μέρα σταμάτησε να δημιουργεί. 3Την έβδομη ημέρα την ευλόγησε και την καθάγιασε, γιατί αυτή την ημέρα ολοκλήρωσε τη δημιουργία του και αναπαύθηκε. 4Έτσι, λοιπόν, δημιουργήθηκαν σταδιακά ο ουρανός και η γη.

2. Η εμφάνιση της ζωής [για επιλογή αποσπασμάτων]

Πριν από μερικά δισεκατομμύρια χρόνια, η επιφανειακή μορφή του πλανήτη μας δεν θύμιζε, ασφαλώς, σε τίποτα τη σημερινή εικόνα. Είναι πιθανόν ότι η ατμόσφαιρά του απετελείτο από υδρογόνο, αμμωνία, μεθάνιο, υδρατμούς και άλλα αέρια· οπωσδήποτε, όμως, όχι οξυγόνο, που είναι χημικά πολύ δραστικό και θα σχημάτιζε γρήγορα σύνθετες ενώσεις. Τη σημερινή του παρουσία στην ατμόσφαιρα, το οξυγόνο την οφείλει στη συνεχή του ανακύκλωση μέσω των φυτών. Τότε, βέβαια, φυτά δεν υπήρχαν. Βράχοι και νερό κάλυπταν την επιφάνεια της Γης. Μορφές, ωστόσο, ενέργειας, ουσιώδεις για τη χημική και βιολογική εξέλιξη, πρέπει να ήταν παρούσες σε αφθονία: Ηλεκτρικές εκκενώσεις στην ατμόσφαιρα και υπεριώδης ακτινοβολία, που λόγω της απουσίας οξυγόνου έφθανε ανεμπόδιστη στη από τον Ήλιο.

Ασφαλώς, είναι δύσκολο να φαντασθεί κανείς ότι σ' αυτόν τον ταραγμένο πλανήτη - που χαρακτηρίζεται από έντονη ηφαιστειακή δράση, μεγάλες γεωλογικές μεταβολές, και περιβάλλεται από ατμόσφαιρα δηλητηριωδών αερίων- είναι εφικτό η ζωή να κάνει το πρώτο της βήμα. [...]

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο δρόμος από αυτές τις χημικές ενώσεις ως το κύτταρο - τη βασική μονάδα της ζωής- είναι μακρύς και δαιδαλώδης. Διότι το κύτταρο

αποτελεί μian αξιοθαύμαστη σύνθεση ενός δισεκατομμυρίου μορίων, διατεταγμένων σε πολύπλοκες δομές. Μόνο στο ανθρώπινο σώμα υπάρχουν 200 περίπου ποικιλίες κυττάρων, η κάθε ποικιλία έχοντας μια ειδική λειτουργία και αποστολή να επιτελέσει. [...]

Οι αναγκαίες πληροφορίες γι' αυτή τη χημική πολυπλοκότητα και τις απαραίτητες δραστηριότητες του κυττάρου είναι καταγραμμένες στα γονίδια που βρίσκονται στον πυρήνα του. [...]

Η αναπαραγωγή, λοιπόν, των φυτών και των ζώων έχει ως βάση την αναπαραγωγή των κυττάρων, βάσει σχεδίων που μεταφέρονται από το DNA. Προς τούτο, τα μόρια του DNA κατασκευάζουν πρώτα ένα ακριβές αντίγραφο του εαυτού τους. Τα αντίγραφα αυτά μεταναστεύουν σε αντίθετες περιοχές του κυττάρου, το κύτταρο διαχωρίζεται κατά μήκος και δύο πανομοιότυπα κύτταρα δημιουργούνται. Η ζωή για τον καθένα μας αρχίζει από ένα μόνο κύτταρο: το μητρικό ωάριο, που τη στιγμή της γονιμοποίησης περιέχει ένα και μοναδικό αντίγραφο των σχεδίων. Τότε όμως αποκτά και ένα δεύτερο από το σπερματοζώαριο. Το γονιμοποιημένο ωάριο διπλασιάζει το DNA και διαιρείται σε δύο, δίδοντας στο καθένα θυγατρικό κύτταρο το δικό του διπλό αντίγραφο. Διαδοχικές διαιρέσεις καταλήγουν σε ένα σύνολο 10^{14} -εκατό τρισεκατομμυρίων!- κυττάρων στον ενήλικο άνθρωπο. [...]

Με την τάση για συμβίωση και συνεργασία, που σ' έναν ανταγωνιστικό κόσμο δίδει περισσότερες πιθανότητες επιβίωσης, οι απλοί μονοκύτταροι οργανισμοί συνθέτουν με την πάροδο του χρόνου τα πολύπλοκα κύτταρα των πιο εξελιγμένων μορφών. Η Γη είναι ακόμη επικίνδυνη για την κυοφορία της ζωής, κυρίως λόγω της υπερϊώδους ακτινοβολίας που δέχεται ανυπεράσπιστη από τον Ήλιο.

Καθώς όμως νέες ποικιλίες ζώντων οργανισμών παρουσιάζονται, μια σημαντική αλλαγή χαρακτηρίζει τη σύσταση της ατμόσφαιρας. Κάποιοι πρόγονοι των σημερινών φυτών χρησιμοποιούν το ηλιακό φως και, με τη διαδικασία της φωτοσύνθεσης, απελευθερώνουν οξυγόνο. Η ατμόσφαιρα εμπλουτίζεται με οξυγόνο, ενώ στα ανώτερα στρώματά της σχηματίζεται το όζον -με μοριακή δομή τριών ατόμων οξυγόνου- που έχει την ικανότητα να απορροφά την υπερϊώδη ακτινοβολία και, συνεπώς, να προστατεύει τη Γη.

Η σημερινή εικόνα του κύκλου της ζωής αρχίζει να αναδύεται. Οι **ζωικοί** οργανισμοί εκτρέφονται με οργανικές ύλες και τις καίνε με τη βοήθεια του οξυγόνου· ενώ τα **φυτά** αναπτύσσονται και διαβιούν με τη βοήθεια του ηλιακού φωτός, απελευθερώνοντας συνεχώς οξυγόνο. Όσο γνωρίζουμε, πάντως, ο παλαιότερος πολυκύτταρος οργανισμός πρέπει να ήταν κάποιο είδος μέδουσας, που έκανε την εμφάνισή του πριν από 700 εκατομμύρια χρόνια. Τα πρώτα είδη ιχθύων εμφανίσθηκαν πολύ αργότερα, πριν από 500 περίπου εκατομμύρια χρόνια. Είναι αξιοσημείωτο ότι, για πολύ μεγάλο διάστημα της ηλικίας της Γης, η παρουσία της ζωής περιορίζεται σε υδάτινους χώρους, σε λίμνες και ωκεανούς.

Η εξέλιξη των ζωικών ειδών

Η δραματική έξοδος της ζωής από τα ύδατα πρέπει να έγινε πριν από 300 ίσως εκατομμύρια χρόνια, ενώ ο πλανήτης χαρακτηρίζεται ακόμη από αδιάκοπη γεωλογική και ηφαιστειακή δραστηριότητα. Το υπέρθερμο εσωτερικό προκαλεί αλλαγές μικρής ή μεγάλης κλίμακας. Τα ποτάμια, οι οροσειρές και οι κοιλάδες προσδίδουν σιγά-σιγά στη Γη τη γνώριμη εικόνα της. Όσον αφορά στους μεγάλους ζωντανούς οργανισμούς, είναι η εποχή των ερπετών. Απόγονοι κάποιων ειδών

σπονδυλωτών αμφιβίων, τα ερπετά, όπως μαρτυρούν τα απολιθώματα, κατέλαβαν κάθε γωνιά του πλανήτη μας. Καθώς διέθεταν σκελετό και πιο ανεπτυγμένο εγκέφαλο, τα ερπετά μπορεί να θεωρηθούν οι πρόγονοι του ποικίλου ζωικού κόσμου της παρούσας εποχής. Των πουλιών και των θηλαστικών, μαζί και του ανθρώπου. [...]

Το σημαντικότερο, πάντως, γεγονός αυτής της περιόδου αποτελεί η εμφάνιση των θηλαστικών. Η χώνευση της τροφής στα θηλαστικά τούς προσδίδει την απαραίτητη θερμότητα για την αντιμετώπιση του ψύχους, ενώ βαθμιαία ο αρχικός κύκλος της αναπαραγωγής με την εναπόθεση αυγών μετασχηματίζεται στη γέννηση ανεπτυγμένου εμβρύου και στον θηλασμό. Για δεκάδες εκατομμύρια χρόνια, ωστόσο, τα θηλαστικά αναπτύσσονται και επιβιώνουν μάλλον στο περιθώριο. Ο λόγος είναι ότι στις θάλασσες, στον αέρα και στη γη του πλανήτη μας κυριαρχούν οι φοβεροί δεινόσαυροι. Εύστοχος συνδυασμός των ελληνικών λέξεων «δεινός» και «σαύρα», τα υπερμεγέθη αυτά ερπετά πρέπει να είχαν ιδιαίτερες ικανότητες. Ικανότητες ως προς τη δύναμη, την ευελιξία και, αντίθετα απ' ό,τι ίσως πιστευόταν στην αρχή, τη νόηση. Έτσι μόνο ερμηνεύεται ότι «κληρονομούν» τη Γη για ένα διάστημα που υπερβαίνει τα 100 εκατομμύρια χρόνια. Ας σημειωθεί ότι ο σημερινός κυρίαρχος της Γης -ο άνθρωπος- φέρει αυτόν τον τίτλο για λιγότερο από δύο εκατομμύρια χρόνια.

Εν τούτοις, σε μια χρονική περίοδο που τοποθετείται πριν από 65 εκατομμύρια χρόνια, οι δεινόσαυροι εξαφανίζονται παντελώς. Όπως φαίνεται από τα απολιθώματα, μαζί τους εξαφανίζονται πάμπολλα είδη ερπετών, πτηνών και θηλαστικών και μεγάλο μέρος από τη φυτική βλάστηση. Πρόκειται για μια εκτεταμένη, ανεπανάληπτη βιολογική καταστροφή. Παρά την έκταση, ωστόσο, και τις δραματικές συνέπειες αυτής της καταστροφής, κοινά αποδεκτή ερμηνεία της δεν έχει δοθεί μέχρι σήμερα. Οι υποθέσεις ποικίλλουν από κάποια μορφής επιδημία ή κλιματική αλλαγή μέχρι κάποια τρομακτική σεισμική δράση, πτώση μετεωριτών ή ακόμη και κοντινή στη Γη έκρηξη υπερκαινοφανούς.

Ενώ όμως πολλοί προβληματίζονται για τις αιτίες, κανείς δεν αμφιβάλλει για τη σπουδαία αλλαγή που συνεπάγεται η εξαφάνιση των δεινοσαύρων. Διότι είναι αυτή που επιτρέπει στο εξής τη ραγδαία εξάπλωση και ανάπτυξη των θηλαστικών, του ανθρώπινου είδους μη εξαιρούμενου.

Διαρκώς προσαρμοζόμενα στο περιβάλλον και στις ανάγκες, τα θηλαστικά παρουσιάζουν, σε μικρό χρονικό διάστημα, πάμπολλα και διαρκώς πιο ανεπτυγμένα είδη· ανάμεσά τους είναι οι πρόγονοι του σημερινού αλόγου, του ελέφαντα ή της φάλαινας. Αργά αλλά σταθερά, η βιολογική εξέλιξη προχωρεί προς την κορυφαία της πράξη, την εμφάνιση του ανθρώπου.

Ο άνθρωπος παρών στο κοσμικό παιχνίδι

Ο μηχανισμός της εξέλιξης

[...] Το ότι ο άνθρωπος βρίσκεται εγγύτατα στο σημείο να επέμβει ο ίδιος -και όχι μόνο η τύχη ή η αναγκαιότητα- στα γονίδια που καθοδηγούν τα κληρονομούμενα χαρακτηριστικά του χαρακτηρίζει, περισσότερο ίσως από οτιδήποτε άλλο, την απίστευτη εξέλιξή του. Είναι κατανοητό, λοιπόν, ως συνέπεια θρησκευτικών επιρροών, αλλά και ματαιοδοξίας βαθύτατης, να θίγεται από την

κυριαρχούσα άποψη της επιστήμης, που αποδίδει στο ανθρώπινο είδος κοινές καταβολές με κοινωνίες πιθήκων. Τούτο, ωστόσο, και όσο εμπιστεύεται κανείς τις ενδείξεις από τα απολιθώματα και τις σύγχρονες μελέτες συμπεριφοράς, αποτελεί γεγονός μάλλον αναμφισβήτητο. Από όλα τα ζωικά είδη που διαβιούν στις θάλασσες και τις στεριές του πλανήτη μας, ο χιμπατζής και ο γορίλας είναι οι πλησιέστεροι συγγενείς μας. Πρόσφατες μάλιστα έρευνες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι διαθέτουν κοινά με μας το ενενήντα εννιά τοις εκατό των γονιδίων.

Τούτο δεν σημαίνει, όπως είναι η διαδεδομένη πλάνη, ότι ο άνθρωπος κατάγεται από τον πίθηκο. Αλλά ότι και ο άνθρωπος και ο πίθηκος έχουν έναν κοινό πρόγονο, δυσδιάκριτο εξαιτίας των πολλών αλλαγών που έχουν επισυμβεί στο περιβάλλον και στον γενετικό κώδικα. Ο δυσδιάκριτος αυτός πρόγονος εντοπίζεται στα πρωτεύοντα θηλαστικά -κατηγορία θηλαστικών ζώων, στην οποία κατατάσσεται και ο άνθρωπος- που αναπτύχθηκαν κυρίως μετά την εξαφάνιση των δεινοσαύρων. Αυτοί οι «πρωτοπίθηκοι» υποχρεώθηκαν, πιθανόν από την ανάγκη για αναζήτηση τροφής, να αποικήσουν τα δέντρα και να προσαρμοσθούν στο καινούργιο αυτό περιβάλλον. Η διαβίωση των πρωτοπιθήκων στα δέντρα, που διαρκεί δεκάδες εκατομμύρια χρόνια, τους εξόπλισε με ικανή όραση, ευκινησία και δεξιότητα στα χέρια. Χαρακτηριστικά προερχόμενα από αργές γενετικές αλλαγές, απαραίτητα όμως για την επιβίωση στις ιδιαίτερες απαιτήσεις του νέου πεδίου δραστηριότητας και κατοικίας.

Ασφαλώς, μερικά από τα είδη των πρωτοπιθήκων θα εξέλιπαν, επειδή οι γενετικές αλλαγές δεν ευνοούσαν τη φυσική τους επιλογή. Τα διαρκώς βελτιούμενα όμως είδη, που επεκράτησαν, αυξάνουν τον πληθυσμό τους με γρήγορο ρυθμό· και τούτο είναι επόμενο να οδηγήσει σε μια νέα πάλι έλλειψη τροφής. Κάποια είδη, συνεπώς, που προσεγγίζουν κατά πολύ τον σημερινό πίθηκο, αναγκάζονται, πριν από 30 εκατομμύρια χρόνια, να επανέλθουν στο έδαφος και να αναζητήσουν τροφή και στέγη σε κοντινές στα δάση περιοχές. Οι μακρινοί αυτοί πρόγονοι του ανθρώπου, σ' έναν συνεχή ανταγωνισμό με όμοια ή ανόμοια δημιουργήματα της εξελίξεως, αναπτύσσουν συνεχώς τον εγκέφαλό τους και κατακτούν τις πρώτες υποτυπώδεις τεχνικές δεξιότητες. Η βιολογική οδός που θα οδηγήσει στα είδη των πιθήκων που απαντώνται σήμερα στον πλανήτη -και αργότερα στο ανθρώπινο είδος- διανύεται στο εξής χωρίς μεγάλα εμπόδια.

Το ποιος, ωστόσο, πού και πότε μπορεί να διεκδικήσει τον τίτλο του πρώτου «πραγματικού» ανθρώπου, παραμένει ένα ζήτημα με μεγάλη ασάφεια. Εν πολλοίς, είναι ασφαλώς θέμα ορισμού. Τα ευρήματα άλλωστε των ανθρωπολόγων, περιορισμένα μέχρι στιγμής και διάσπαρτα, αφήνουν περιθώρια για έντονες αμφισβητήσεις. Κρανία που προσομοιάζουν με τα ανθρώπινα ανευρέθηκαν σε πολλά σημεία της γης -την Ιάβα, τη Γαλλία, την Αφρική- και αποδίδονται στον Homo erectus, ανθρωποειδές με μεγάλη ικανότητα στα χέρια και με όρθιο βάδισμα. Ο Homo erectus πρέπει να έζησε πριν από ένα εκατομμύριο χρόνια. Ακόμη παλαιότερα ευρήματα στους τροπικούς της Αφρικής, που έχουν ηλικία δύο ή και περισσότερα εκατομμύρια χρόνια, ανήκουν στον Αυστραλοπίθηκο, μικρόσωμο ον με χαρακτηριστικά ενδιάμεσα μεταξύ του πιθήκου και του ανθρώπου.

Κοντινοί πρόγονοι του σημερινού ανθρώπου, πάντως, θεωρούνται οι παραλλαγές που έζησαν πριν από μερικές εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια. Τούτο δεν θίγει πολύ τον εγωισμό μας. Διότι οι άνθρωποι αυτοί, με χαρακτηριστικό εκπρόσωπο τον άνθρωπο του Νεάντερταλ, ήδη χρησιμοποιούν πέτρινα εργαλεία

και έχουν επαρκή ανάπτυξη του εγκεφάλου. Έτσι δικαιολογείται η προσωινυμία του σοφού ανθρώπου -Homo sapiens- με την οποία αυτοπροσαγόρευσε ο σημερινός άνθρωπος το είδος του.

Η ασάφεια της ιστορίας μας ως είδους δεν πρέπει, πάντως, να εκπλήσσει τον αναγνώστη. Περισσότερο από το ενενήντα εννιά τοις εκατό αυτής της ιστορίας έχει ως μόνες της πηγές ευρήματα παλαιοντολογικά.

Γραμματικάκης, Γ. (1998¹⁵). *Η κόμη της Βερενίκης*.
Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, σ. 92, 93, 97-98, 99, 102-104.

3. Η συμβολική γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης

[...] Από τα παραπάνω προκύπτει σαφώς ότι η πρόσληψη μυθολογικών στοιχείων, που εξυπηρετούν τη διατύπωση των βιβλικών αληθειών, δεν σημαίνει και πρόσληψη της μυθολογικής σκέψης. Η ουσία του μύθου βρίσκεται στη θεώρηση των θεών ως μέρους του κόσμου τούτου. Ο τονισμός όμως της υπερβατικότητας του Θεού στη Βίβλο αποκλείει οποιοδήποτε συσχετισμό της με τα μυθολογικά κείμενα. Είναι αυτονόητο ότι συχνά η βιβλική γλώσσα είναι έντονα επηρεασμένη από τους μύθους της περιοχής, εφόσον οι βιβλικοί συγγραφείς αντλούν υλικό από τις αφηγήσεις του πνευματικού τους περιβάλλοντος, ιδιαίτερα όταν οι αφηγήσεις αυτές αναφέρονται σε θέματα όπως η δημιουργία, η προέλευση του κακού, η σχέση του ανθρώπου με το Θεό κ.λπ., που απασχολούν και τους ίδιους. Παρ' όλα αυτά, κατά πραγματικά αξιοθαύμαστο τρόπο, ο μύθος χρησιμοποιείται πάντοτε ως γλωσσική επένδυση, προκειμένου να διακηρυχθεί αφηγηματικά η αλήθεια για τον ένα και μοναδικό Θεό, ο οποίος δημιούργησε τον κόσμο τέλειο, έπλασε τον άνθρωπο κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή του, επεμβαίνει σωτηριολογικά στην ιστορία κ.λπ. Μέσα από τις αφηγήσεις των ένδεκα πρώτων κεφαλαίων της Γενέσεως προβάλλει με τον πιο παραστατικό τρόπο η πτωτική πορεία του ανθρώπου που χαρακτηρίζεται από μια αλυσιδωτή διάσπαση των σχέσεων, ως συνέπεια της διάσπασης των σχέσεων με τον Θεό. ...

Κωνσταντίνου, Μ. (1999). Χίλια χρόνια και μία μέρα. Η συμβολική γλώσσα των αφηγηματικών κειμένων της Π.Δ., *Σύναξη* 67 (1988), σσ. 110-111.

Αναπλαισιώνοντας:

«Έντεχνος συλλογισμός (Artful thinking): «Ερμηνεία και αιτιολόγηση»

1. Βίντεο με διδακτικό περιεχόμενο: π.χ. «Η επίσκεψη του Χριστού», <http://www.catichisis.gr/subjects/lessons/movies/item/479-stories-and-parables-videos> (επίσημη ιστοσελίδα της Συνοδικής Επιτροπής Νεότητας της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος). (προσπέλαση 15.9.2016)

2. Αλληγορία της Θείας Μετάληψης

Μιχαήλ Δαμασκηνός, *Η αλληγορία της Θείας Μετάληψης*. Δεύτερο μισό του 16^{ου} αι. Βυζαντινό και Χριστιανικό μουσείο (Αθήνα).

Λίγα λόγια για την εικόνα:

Είδος: Φορητή εικόνα

Χρονολόγηση: Β' μισό 16ου αι.

Διαστάσεις (εκ.μ.): 54Χ45,5

Δημιουργός: Μιχαήλ Δαμασκηνός

Στο κέντρο της παράστασης ο Χριστός πλαισιώνεται από την Παναγία και τον Ιωάννη τον Πρόδρομο, σε στάση δέησης, και τα τέσσερα αποκαλυπτικά σύμβολα των ευαγγελιστών: το λέοντα, τον αετό, τον άγγελο και το μόσχο. Πατάει πάνω στη σφαίρα του κόσμου, που συγκρατείται από δύο μικρούς αντικριστούς αγγέλους και είναι διακοσμημένη με τους αστερισμούς και τον ζωδιακό κύκλο. Ο Χριστός κρατεί με το αριστερό του χέρι Ευαγγέλιο, όπου είναι γραμμένο απόσπασμα από το Ευαγγέλιο του Ιωάννη σχετικό με τη θεία μετάληψη, γεγονός που τονίζει το ευχαριστιακό νόημα της σύνθεσης. Το μάτι που καλύπτει τον Χριστό αφήνει να αποκαλυφθεί το πάνω μέρος του σώματός του. Με το δεξί του χέρι πιέζει την πληγή στη λογχισμένη του πλευρά, από την οποία ρέει αίμα που συλλέγεται σε ποτήρι Μετάληψης από έναν από τους αγγέλους, ενώ δεύτερος άγγελος, δεξιά, κρατεί ένζυμο άρτο (αντίδωρο). Στο πάνω μέρος της εικόνας, δύο ομάδες αγγέλων

κρατούν τα Σύμβολα του Πάθους: αριστερά το σταυρό, τη σκάλα και τη λόγχη και δεξιά τον κίονα πάνω στον οποίο μαστιγώθηκε ο Χριστός, τα καρφιά και το σπόγγο.

Η σύνθεση της εικόνας, που φέρει στο άνω μέρος την επιγραφή «Η Μετάληψις», προσδίδει στο θέμα της Δέησης, στο πάνω μέρος της παράστασης, το συμβολισμό της θείας ευχαριστίας, η οποία αποδίδεται στο κάτω μέρος της εικόνας με θέματα από το Θείο Πάθος και την Εσχατολογία (τέλος του κόσμου, Δευτέρα Παρουσία).

Το υψηλής ποιότητας έργο αναδεικνύει τεχνοτροπικά στοιχεία πολύ κοντά στις αρχές και τις μεθόδους της κρητικής ζωγραφικής, όπως τουλάχιστον αυτή επιβιώνει τον 17ο και 18ο αιώνα στα Ιόνια νησιά. Εικονογραφικά, το θέμα της αλληγορικής απεικόνισης της θείας μετάληψης οφείλει την πρωτότυπη σύνθεσή του σε Δυτικά πρότυπα. Τα δομικά του όμως στοιχεία, υπό την επίδραση των λειτουργικών κειμένων, είναι οικεία στη βυζαντινή εικονογραφία και ανιχνεύονται ήδη σε παλαιότερη εποχή. Η εικόνα ακολουθεί με κάθε ακρίβεια την ομώνυμη της Μονής Θεοτόκου Πλατυτέρας στην Κέρκυρα που αποδίδεται στον Μιχαήλ Δαμασκηνό. Ο ζωγράφος αυτός φέρεται ως ο εκφραστής της εικονογραφικής καινοτομίας που απαντά κυρίως στην Κέρκυρα και αντιγράφεται από σημαντικό αριθμό μεταγενέστερων εικόνων. Το θέμα συνδέεται με τη λεγομένη «Εριδα περί Μετουσιώσεως» (Transsubstantiatio) που κορυφώθηκε στη Δύση κατά τη Μεταρρύθμιση και Αντιμεταρρύθμιση και εξακολούθησε κατά τον 17ο αιώνα. Η διάδοση του εικονογραφικού θέματος του Δαμασκηνού έως και τον 18ο ακόμη αιώνα δηλώνει ότι το ζήτημα εξακολουθούσε να είναι επίκαιρο για την Ορθόδοξη κοινότητα, τονίζοντας τον Άρτο ως ένζυμο (πρόσφορο) και όχι ως άζυμο (όστια).

Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο (Αθήνα)

<http://www.byzantinemuseum.gr/el/search/?bxm=2221> (15.9.2016)

3. Ο καλός ποιμένας

«Ο Καλός Ποιμένας», ψηφιδωτό από το
μαυσωλείο της Γάλα Πλακιδία στη Ραβένα, 425 μ.Χ.

Λίγα λόγια για την εικόνα:

Το θέμα είναι μια ποιμενική σκηνή. Το στοιχείο του φωτοστέφανου στη μορφή του νεαρού βοσκού και ο σταυρός που κρατάει μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για το Χριστό. Τα πρόβατα έχοντας στραμμένα τα κεφάλια τους σε εκείνον του δίνουν όλη την προσοχή τους, όπως προσηλώνονται οι πιστοί στο κήρυγμα του Θεού.

Από το σχολικό βιβλίο της Αισθητικής-Εικαστικών της Β' γυμνασίου

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B111/539/3550,14573/>

- Εναλλακτικά:

«Κείμενο με έμπνευση»

1. Άγιος Γεώργιος – Λαογραφία

Ένας βαθιά ελληνικός ορθόδοξος άγιος με «ρίζες» και «κλαδιά» πέρα από την ορθοδοξία

Υπάρχουν άγιοι στην ορθοδοξία που οι θρύλοι οι οποίοι τους συνοδεύουν φανερώνουν την ιδιαίτερη σχέση και αγάπη των πιστών προς αυτούς, σχέση που τους εκτείνει πέρα από τα όρια του δόγματος και της θρησκείας, τους καθιστά περισσότερο οικείου και οικουμενικούς.

Εικόνα Αγίου Γεωργίου

Ένας από τους κυριότερους τέτοιους αγίους είναι ο Καππαδόκης Άγιος Γεώργιος, ο οποίος στη λαϊκή ψυχή έχει στοιχεία αγιοσύνης και ηρωισμού ταυτόχρονα, όπως και ο άλλος έφιππος άγιος, ο άγιος Δημήτριος. Στην Καππαδοκία, μάλιστα, πιστεύουν ότι τα άλογα του Άι-Γιούργη, του Άι-Δημήτρη, των αγίων Θεοδώρων και του αγίου Μηνά τρέχουν στον ουρανό και ότι είναι αυτά που προκαλούν τις βροντές και τις αστραπές με τα πέταλά τους.

Το βασικό χαρακτηριστικό όμως του αγίου Γεωργίου σύμφωνα με τους θρύλους που σχετίζονται μ' αυτόν, το φανερώνει το επίθετο «**δρακοντοκτόνος**», επειδή ο άγιος σκότωσε έναν δράκο που φρουρούσε όλο το νερό της περιοχής και δεν άφηνε τους κατοίκους να υδρευτούν, αν δεν του έδιναν βορά κάθε φορά από έναν συντοπίτη τους. Αυτό συνεχιζόταν επί πολλά χρόνια, μέχρι που ήρθε η σειρά της μονάκριβης κόρης του τοπικού άρχοντα να θυσιαστεί στον δράκο. Τότε, ο άγιος, καβαλάρης, με το κοντάρι του σκότωσε τον δράκο, έσωσε την κοπέλα και ελευθέρωσε και την πόλη.

Το αξιοσημείωτο στην όλη ιστορία είναι ότι την ιδιότητα του δρακοντοκτόνου ο άγιος την αποκτά μόλις τον εντέκατο αιώνα, και όχι ενωρίτερα. Οι παλαιότερες παραστάσεις του αγίου τον εικονίζουν ως αξιωματούχο. Γράφει σχετικά η

αναπληρώτρια καθηγήτρια Βυζαντινής Τέχνης, Μαρία Βασιλάκη: «Οι κατ' εξοχήν δρακοντοκτόνοι άγιοι στην Ανατολική Εκκλησία ήταν οι δυο Θεόδωροι, ο Τήρων και ο Στρατηλάτης. Η παλαιότερη παράσταση με τον Γεώργιο του έκτου αιώνα τον δείχνει ως αξιωματούχο, δηλαδή με την επίσημη και όχι με τη στρατιωτική του στολή. Δεν γνωρίζω για παράσταση του ένατου αιώνα. Πάντως, μόλις τον εντέκατο εμφανίζεται ως δρακοντοκτόνος. Πως και γιατί αντικαταστάθηκαν οι Θεόδωροι από τον Γεώργιο είναι ένα ζητούμενο». Το γεγονός πάντως δεν είναι άσχετο και με το ότι τον εντέκατο αιώνα το Βυζάντιο βρίσκεται πλέον σε εξαιρετικά δυσχερή θέση.

Ως δρακοντοκτόνο, τον άγιο τον διεκδίκησε και το Ισλάμ, κατά τον δέκατο τρίτο και δέκατο τέταρτο αιώνα, ονομάζοντας τον **Σαρί Σαλτίκ**. Σύμφωνα με τον δικό τους θρύλο, ο Σαρί Σαλτίκ, πιστός σύντροφος του Χατζί Μπεκτάς (ιδρυτή του τάγματος των Μπεκτασήδων) έφθασε στη Βουλγαρία, σκότωσε έναν δράκοντα με επτά κεφάλια, απελευθέρωσε τη βασιλοπούλα και οι χριστιανοί (οι «άλλοι») ασπάστηκαν τον Μωάμεθ. Ο ίδιος θρύλος είναι πολύ ισχυρός στην Κρόια της Αλβανίας, αλλά και στη Βοσνία.

Αρχαιοελληνικές καταβολές...

Στην ελληνική παράδοση, δρακοντοκτόνους ήρωες έχουμε και στα προ Χριστού χρόνια, ο θρύλος των οποίων επέζησε στους μετά Χριστόν αγίους. Έτσι, ο Άι-Γιώργης αποτελεί συνέχεια του ηλιακού θεού Απόλλωνα, ο οποίος σκότωσε τον πύθωνα στους Δελφούς.

Ο πύθωνας ήταν ένα μεγάλο σαυροειδές τέρας που γέννησε η Γη. Ζούσε στις μεγάλες βραχώδεις σχισμές των νοτίων παρυφών του Παρνασσού και προστάτευε τις πηγές Μάνα και Κασταλία, ενώ καταδίωκε τις Νύμφες, προκαλούσε ανέμους και έφερνε καταστροφές. Το θηρίο αυτό σκότωσε με το τόξο του ο Απόλλων και στη συνέχεια έφυγε από τους Δελφούς για να εξαγνισθεί. Αφού εξαγνίστηκε, επέστρεψε και έτσι καθιερώθηκε η λατρεία του στους Δελφούς. Από το γεγονός αυτό πήρε την επωνυμία Πύθιος, και η ιερείά του ονομάστηκε Πυθία. Στον μύθο αυτόν βασίζεται και το άγαλμα του Απόλλωνα του Σαυροκτόνου, που αποδίδεται στον Πραξιτέλη. Σχετικός επίσης μπορεί να θεωρηθεί και ο αρχαιοελληνικός μύθος του Περσέα, ήρωα των Μυκηνών, ο οποίος επίσης σκότωσε έναν δράκοντα.

Η απολλώνια λατρεία λοιπόν πέρασε στους θρύλους του αγίου Γεωργίου, ο οποίος όμως συνδέεται με τον ηλιακό θεό και με άλλον τρόπο: πριν από τη θανατική καταδίκη του, ο άγιος είχε μεταφερθεί από τον Διοκλητιανό στον ναό του Απόλλωνα, με τον όρο να δεχτεί τη θεότητά του και να θυσιάσει στα είδωλα. Ο άγιος Γεώργιος όμως αρνήθηκε, μεσούντος του πλέον αιματηρού διωγμού των Χριστιανών.

Ο άγιος Γεώργιος των Μπεκτασήδων

Ο σύγχρονος ελληνισμός έχει συνδέσει με πλήθος εθίμων τη γιορτή του αγίου Γεωργίου. Τόσα πολλά είναι τα έθιμα που συνοδεύουν τις γιορτές του, ώστε είναι αδύνατον να καταγραφούν όλα και από όλα τα μέρη του ελληνισμού. Κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων είναι ότι ανήμερα της γιορτής του τρώνε αρνί, ενώ το ζώο αυτό, σε πολλά κτηνοτροφικά μέρη, κατά τη σχετική πανήγυρη, το

περιφέρουν γύρω από την εκκλησία του αγίου, ενώ κολλούσαν κεριά στα κέρατά του και τα άναβαν, καθώς πήγαιναν να προσκυνήσουν.

Ο άγιος Γεώργιος όμως είναι αγαπημένος άγιος και των μουσουλμάνων Μπεκτασήδων ή Αλεβιτών (αίρεση του Ισλάμ, κατά πολλούς όμως θεωρούνται κρυπτοχριστιανοί). Ιδιαίτερα σε περιοχές της Θράκης, ο άγιος Γεώργιος τιμάται σε πολλούς τεκέδες (αλεβίτικα μοναστήρια), αλλά και στις πολλές ορθόδοξες εκκλησιές και παρεκκλήσια του αγίου που υπάρχουν στην περιοχή πολλές φορές απαντώνται μουσουλμάνοι που πηγαίνουν να προσευχηθούν ή να αφήσουν κάποιο τάμα! Κυρίως όμως προσφέρουν θυσίες ζώων, τα λεγόμενα Κουρμπάνια, κατά την ημέρα της γιορτής του αγίου, με το παλιό ημερολόγιο, στις 6 Μαΐου. Τα κυριότερα παρεκκλήσια στη θρακική περιοχή που επισκέπτονται οι Αλεβίτες-Μπεκτασήδες είναι τα έξης:

Ο Άγιος Γεώργιος Δρυμιάς: Βρίσκεται βορειοδυτικά της Ξάνθης, στην Κοινότητα Πασχαλιάς. Οι μουσουλμάνοι ονομάζουν το παρεκκλήσι αυτό Bayramli j Paskalya Ay Yorgi. Όταν επισκέπτονται το παρεκκλήσι, αποσύρονται σε κελιά που υπάρχουν στο πίσω μέρος του ναού για να προσευχηθούν. Ο χώρος είναι γεμάτος με αφιερώματα από μουσουλμάνους, κυρίως Πομάκους (αφιερωματικές πλάκες με αραβικές επιγραφές, τερλίκια πομακικά, μικρές στάμνες, κομπολόγια κ.α.).

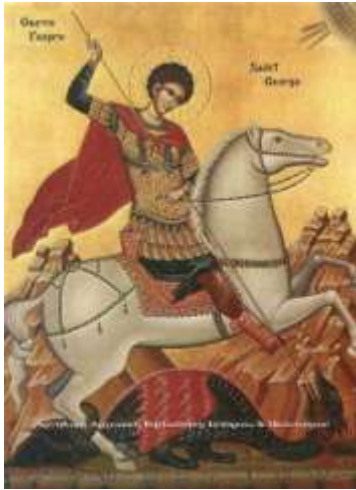
Ο Άγιος Γεώργιος Πόταμου: Απέχει 4 χιλιόμετρα από την Αλεξανδρούπολη, και βρίθκει αφιερωμάτων από μουσουλμάνους.

Ο Άγιος Γεώργιος Λουτρού: Απέχει 13 χιλιόμετρα από την Αλεξανδρούπολη, προς Φέρρες, μετά από τα ερείπια της αρχαίας Τραϊανουπόλεως. Εδώ οι επισκέψεις των μουσουλμάνων γίνονται το καλοκαίρι, και συνδυάζονται με τη λουτροθεραπεία στις ιαματικές πηγές της Τραϊανουπόλεως.

Ο Άγιος Γεώργιος Πετρωτών: Απέχει 32 χιλιόμετρα, νοτιοανατολικά της Κομοτηνής. Εκεί συμπροσεύχονται οι μουσουλμάνοι στις 6 Μαΐου, και μιλούν για πολλά θαύματα του αγίου που οι ίδιοι έχουν βιώσει.

Χιδελερέζ...

Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την Τουρκοκρατία τα παρεκκλήσια που προαναφέραμε χρησιμοποιήθηκαν από τους Μπεκτασήδες τεκέδες, και μάλιστα έτσι τα αποκαλούν μέχρι σήμερα. Τον άγιο Γεώργιο πολλές φορές τον συγχέουν με τον Προφήτη Ηλία (επίσης πολύ αγαπημένο τους Μπεκτασήδες) και τον ονομάζουν Χιδελερέζ, σύνθετο όνομα από το Χιζίρ (Γεώργιος) και Ελέζ (Ηλίας).

Άγιος Γεώργιος ο Καππαδόκης

Η γιορτή του αγίου Γεωργίου (Χιδελερέζ), στον μουσουλμανικό κόσμο της Θράκης, λόγω του ότι λαμβάνει χώρα στις αρχές του καλοκαιριού, συνδυάζεται με υπαίθρια γλέντια (κουρμπάνια), ψήσιμο αρνιών, τα οποία μοιράζουν σε όλους τους παρευρισκόμενους, και σε ορισμένα χωριά συνδυάζεται με τις κούνιες: κάνουν αυτοσχέδιες κούνιες από δέντρο σε δέντρο, όπου κάθονται νεαρές κοπέλες ενώ τα νεαρά αγόρια κουνούν το καθένα την κοπέλα που του αρέσει.

Η τιμή που αποδίδουν οι Μπεκτασήδες στον Άι-Γιώργη φαίνεται και από ένα επιπλέον γεγονός: στις Φέρρες, βρίσκεται το μαυσωλείο ενός αγίου του μπεκτασισμού, του Sari Saltik. Ο συγκεκριμένος άγιος γιορτάζεται ανήμερα του αγίου Γεωργίου, στη συνείδηση των πιστών του ταυτίζεται με τον άγιο Γεώργιο, ενώ πολλές φορές τον παρουσιάζουν με τα άμφια του αγίου Νικολάου. Είναι χαρακτηριστικό ότι την ημέρα της γιορτής του συρρέουν στο μαυσωλείο και πολλοί χριστιανοί.

Στον Έβρο, στις Καστανιές

Ας παραμείνουμε λίγο περισσότερο στο γεωγραφικό αυτό κομμάτι της Ελλάδας, πηγαίνοντας στις Καστανιές του Έβρου, όπου γιορτάζουν τον άγιο Γεώργιο επί τρεις μέρες. Την παραμονή της γιορτής οι γυναίκες ζυμώνουν 6 άρτους και τους πηγαίνουν στην εκκλησία, ενώ τα κορίτσια σηκώνονται χαράματα (ανήμερα της γιορτής) και κόβουν πρασινάδες και λουλούδια, με τα όποια στολίζουν το σπίτι τους, ενώ τα μεγάλα στάχυα τα χαρίζουν στον άγιο, για να χαρίσει καλή καρποφορία.

Τα νεαρά αγόρια κόβουν ένα κλαδί μελιάς με φύλλα και το κάνουν λάβαρο (μπαϊράκι). Όταν τελειώσει η λειτουργία στην εκκλησία, γυρνούν με νταούλια σε ζουρνάδες σε όλο το χωριό ενώ με τα λάβαρα χτυπούν τα παράθυρα των σπιτιών. Μετά από τον ηχηρό αυτόν γύρο του χωριού, τα παλικάρια μαζεύονται στην εκκλησία, όπου υπάρχουν δυο πρόβατα, ως προσφορά στον άγιο. Όποιος σφάζει το πρώτο παίρνει την προβιά και το συκώτι, ενώ ο παπάς την πλάτη. Το υπόλοιπο το μαγειρεύουν με ρύζι και το τρώνε όλοι μαζί. Το δεύτερο πρόβατο είναι το έπαθλο των αγώνων πάλης μεταξύ των αγοριών που ακολουθεί. Η επόμενη (τελευταία) ημέρα κυλά με χορούς τραγούδια και μεγάλο γλέντι με κάθε είδους πειράγματα μεταξύ των εορταζόντων.

Ο Σκυριανός Άι-Γιώργης

Από τον Έβρο πλεύουμε προς τη Σκύρο, όπου ο Άι-Γιώργης είναι ο πολιούχος του νησιού, με μεγάλη φήμη ως θαυματουργού. Η εκκλησία του ανεγέρθη γύρω στο 1600, αλλά η μονή είναι πολύ παλαιότερη, πριν από το 1494. Η εικόνα του πήγε εκεί από την Κωνσταντινούπολη, επί εικονομαχίας, και εξαιτίας αυτού οι Ενετοί ονόμαζαν την Σκύρο Isola San Giorgio (το νησί του αγίου Γεωργίου). Στη γιορτή του κάθε χρόνο συνέρεαν εκεί πιστοί από τη Σμύρνη και από τους Αγίους Τόπους, φέρνοντας μύρο, εξ ου και η φράση: «για συγγνώμη και για μύρο, κίνησε να πας στη Σκύρο», ενώ οι ντόπιοι τραγουδούσαν: «άγιε μου Γιώργη Σκυριανέ, μεγάλε και θαυματουργέ».

Το τραγούδι του Άργους

Μιλώντας όμως για τραγούδια, δεν μπορούμε να μην αναφερθούμε σε μία παραλλαγή του τραγουδιού του αγίου, που τραγουδιέται στο Άργος, κατά την πανήγυρη προς τιμήν του αγίου, τραγούδι το οποίο αρχίζει να περνάει στην λήθη από το 1913 και έπειτα. Αυτό που κάνει το τραγούδι ιδιαίτερο είναι ότι έχει δομηθεί ως λαϊκό δημιούργημα που εκφράζει την έντονη θρησκευτικότητα του λαού πάνω στον θρύλο της συνάντησης του αγίου με τον δράκοντα και τη νίκη του αγίου στην αναμέτρησή του με το κακό. Κάτι ανάλογο με την νίκη του Ιησού επί του διαβόλου, που καταδεικνύει την αγαθότητα, την αποτελεσματικότητα και τα θαυματουργά χαρακτηριστικά του αγίου.

Άγιος Γεώργιος

Στην Αράχοβα, από τον Καραϊσκάκη στον Άι- Γιώργη...

Συνεχίζοντας το «αγιωργίτικο» ταξίδι μας στην Ελλάδα, κάνουμε οπωσδήποτε μία στάση στην Αράχοβα, όπου ο άγιος γιορτάζεται με μεγάλη επισημότητα, λιτάνευση της εικόνας του, καθώς μουσικά όργανα τη συνοδεύουν όπως και τιμητική ακολουθία με γυναίκες και άνδρες που φορούν παραδοσιακές φορεσιές. Μετά από τη λιτάνευση ακολουθεί πολύς χορός και γλέντι, όπου, κατά τα σύγχρονα χρόνια, η μουσική και τα όργανα έχουν αντικαταστήσει πλήρως το τραγούδι.

Σημειώνουμε ότι και εδώ η γιορτή κρατά τρεις ημέρες. Την πρώτη ημέρα μάλιστα γίνεται αγώνας δρόμου μεταξύ των γερόντων της περιοχής, κατά τον οποίο τρέχουν στο στάδιο και ανεβαίνουν έναν δύσκολο ανήφορο με κροκάλες (στρογγυλές πέτρες) γονατιστοί! Ο πρώτος παίρνει ως έπαθλο ένα αρνί, το οποίο ψήνει και το μοιράζεται με όλους όσοι αγωνίστηκαν μαζί του. Ουσιαστικά, το πραγματικό έπαθλο είναι η ηθική ικανοποίηση της πρωτιάς.

Κάνοντας μία παρένθεση, οφείλουμε να πούμε ότι παρόμοιοι αγώνες γίνονται και στη Λοκρίδα, αλλά και σε άλλα χωριά της Ρούμελης, με ανάλογο έπαθλο. Εκεί, ανήμερα του Άι-Γιώργη έκαναν και το ρόγισμα: αυτό ήταν η συμφωνία (ρόγα) που έκλεινε κάθε βοσκός που ήθελε βοηθό, και που κρατούσε (η συμφωνία) μέχρι του αγίου Δημητρίου. Επανερχόμαστε στην Αράχοβα, για να επισημάνουμε ότι οι γέροντες έχουν μία ιδιαίτερη θέση στις σχετικές με τον άγιο Γεώργιο γιορτές, χωρίς όμως να είναι γνωστός ο λόγος για τον οποίο επικράτησε αυτός ο ρόλος των γερόντων.

Σήμερα βέβαια, κατά τον εορτασμό δεν υπάρχει κανένας διαχωρισμός ρόλων και όλοι μαζί (από πολύ μικρά παιδιά μέχρι πολύ ηλικιωμένοι) γλεντούν και συμμετέχουν στις εκδηλώσεις. Παλαιότερα όμως, οι γέροι ήταν αυτοί που ξεκινούσαν τον χορό και ο καθένας τους τραγουδούσε το τραγούδι του αγίου μόνος του. Αυτό έχει εκλείψει πια. Το τραγούδι του αγίου σχετίζεται και εδώ με τον δράκοντα και το νερό που φυλάει και δεν αφήνει κανέναν να το χρησιμοποιήσει, ενώ τρεις λυγρές κοπέλες τον παρακαλούν να αφήσει το νερό ελεύθερο. Το τραγούδι αυτό είναι πολύ πιθανό να έχει τις ρίζες του στο 1826, στη μεγάλη μάχη της Αράχοβας.

Κατά πολλούς, αποτελεί έναν συμβολισμό του θριάμβου του Καραϊσκάκη στη μάχη (ο οποίος σχετίζεται με τον Άι-Γιώργη), ενώ ο Τούρκος είναι ο δράκοντας που έκοψε το νερό (πράγματι, οι Τούρκοι στερούσαν το νερό από τους κατοίκους της περιοχής), ενώ στις τρεις λυγρές «βλέπουν» τις δυνάμεις της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας, που υποτίθεται ότι ενεργούν προς το συμφέρον της Ελλάδος.

Για άλλη μία φορά λοιπόν μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι λαογραφία και ιστορία, μύθοι, θρύλοι και γεγονότα «μπερδεύονται γλυκά», απεικονίζοντας την ιδιαίτερη πραγματικότητα και στοιχεία της ίδιας της διαχρονικής ψυχής των λαών.

Μαρία Σταματιάδου

Νομικός – Αρθρογράφος

Περιοδικό «Νέμεσις», τ. 113 (Μάρτιος 2011)

Πηγή: <https://argolikivivliothiki.gr/2011/05/09/san-giorgio/>

(Αργολική αρχειακή βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού)

Αξιολογώντας

- Εναλλακτικά:

«Υπέρ και κατά»

[Μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι πληροφορίες της προηγούμενης δραστηριότητας για τον Άγιο Γεώργιο.]